

საქვითი ხელოვნება

3

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT HİMNİ

Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırlız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadiriz!
Üçrəngli bayraqınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hərbə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

ՀԵՇԻՋԱՆ ԱԼԻԵՎ
ԱԶԵՐԲԱՅՋԱՆԻ ԿԱԼԵՍ ՍԱՄԹԹ ԱՐԹՅԵՆԵԼՈ ՀՈՒԶԵՆ

00816 ՀԵՂՈՂԹՅԱ. ԷՊԱԼԻ ՀԵՇԵՐՆԿԱԾ

ՍԱԿՅՈՒԴ ԿԵԼՐՅՑԵԱ

Յոցագուսանմանատլեթլու սկոլեթիս մշ-3 զլասօսատվուս
“Սախուտո եղլոցնեթիս” սացնուս

ՍԱԿԵԼՔՎՃԱԳԵԼՐ

Գամტկուցեթյունու աթերթականու րյուսպյութլուկուս
ցանատլեթիս սամոնուստրուս 05.07. 2010 წլուս
№973-յ ծրանեթուտ.

© աթերթականու րյուսպյութլուկուս ցանատլեթիս սամոնուստրուս-2016

Սաավտորու սպոլեթյունու դաբյուլուս. սպեցուալյուրու նեթարտվուս ցարեթյ ամ ցամոցըմուս ան
մուսու րոմելումյ նախուլուս եղլախալու ցամոցըմա, ասլուս ցաճացյա, ելեյէլրոնյուլու
սանցուրմացուու սամյալեթյուտ ցարցուելյա ցանոնուտ ակրմալուլուս.

ցամոմցըմլուս “Bakı”

Ցուելու սակելմմթյանեթլուստան դակաշիրեթյուլու տէզենու ցամոմմայրյա, Շենոմնեթիս
և ինուագուցեթիս ցամոացիանուտ bn@bakineshr.az և derslik@edu.gov.az
յլեյէլրոնյուլ մուսամարտյանուտ. ինուարիան մագլուս մոցակնենյեթ հայենտան
տանամթրոմլուկուստվուս!

შ ი ნ ა ა რ ს ი

„პუნეპის სახელოსნოში“

5

1. ფერები ბუნებაში	6
2. შავი და თეთრი ფერები	8
3. სილუეტი	10
4. თბილი და ცივი კოლორიტი	12
5. ფერების კონტრასტები ბუნებაში	14
6. ფერების მდგომარეობა ბუნებაში შეამოწმე შენი თავი	16 18

ადამიანი პუნეპისგან სნავლობს

19

7. რიტმი ბუნებაში	20
8. ადამიანის მიერ შექმნილი სამკაულები	22
9. ხალიჩის მოხატულობა	24
10. ჭურჭელი ჩვენს სახლებში შეამოწმე შენი თავი	26 28

მხატვრის სახელოსნოში

29

11. ფორმების მრავალგვარობა	30
12. ახლოს და შორს	31
13. კომპოზიცია სახით ხელოვნებაში	32
14. ნატიურმორტი სპილენძის ჭურჭლით	34
15. პორტრეტი	36
16. ნახატები ყოფით თემებზე	37
17. აზერბაიჯანელი მხატვრები: ა. ჰაჯიევი, ბ. მირზაზადე შეამოწმე შენი თავი	38 40
18. ფერწერა	41
19. გრაფიკა	42
20. დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნება	44
21. მხატვარ-ილუსტრატორი	46
22. აზერბაიჯანელი მხატვრები: ნ. ისმაილოვი, მ. მირგასიმოვი შეამოწმე შენი თავი	48 50

ხელოვნება ჩვენს ქალაქში

51

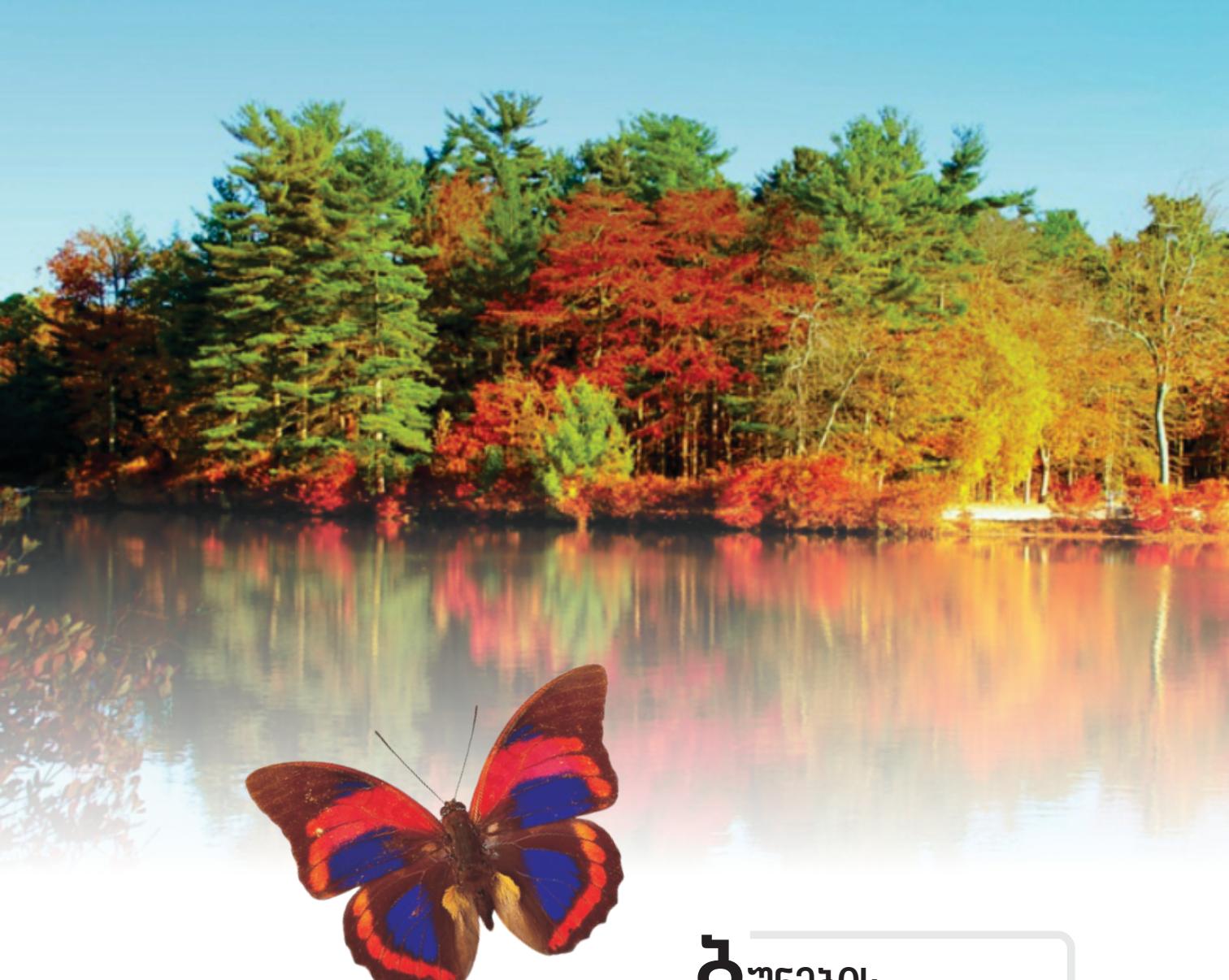
23. არქიტექტურული ძეგლები	52
24. მხატვარი და თეატრი	54
25. ჩვენი ქუჩების მორთულობა – ლამპიონები	56
26. ძეგლები ქუჩებსა და პარკებში	58
27. პარკი, სკვერი, ბულვარი	60
28. მუზეუმები შეამოწმე შენი თავი	62 64

მასალები და დავალებები

განხილვა, ინტელექტუალური დისკუსია

„ბუნების სახელოსნოები“

1

ბუნება მხატვარს ასწავლის და
შთააგონებს. სამყაროს
გამოსახვისას ხელოვანი მის
შეცნობას ცდილობს.

ისწავლე სამყაროზე დაკვირვება და
მასში გასაოცარისა და
განუმეორებლის დანახვა. სწორედ
ამისთვისაა საჭირო ხელოვნების
გაკვეთილები.

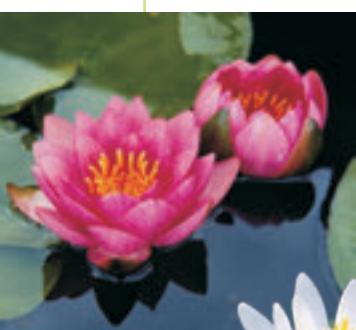

1 ფერები პუნქტაში

ბუნება ათასგვარი ფერითა და ელფერითაა მდიდარი. წელიწადის ნებისმიერ დროს შეიძლება ბუნებაში კაშკაშა ფერებისა და მათი საოცარი ნაზავის ხილვა.

ბუნება ამ ფერებით ღებავს ბალში ყვავილებს, ხის ფოთლებს, პეპლის ფრთებსა თუ ფრინველის ბუმბულს.

დაკვირვი

ყავისფერი და
ნარინჯისფერი
ფერები

ყავისფერი,
წითელი და
ლურჯი ფერები

ვარდისფერი,
ყვითელი, მწვანე და
თეთრი ფერები

მწვანე,
ყავისფერი და
ნარინჯისფერი
ფერები

გვიამბე, რა ფერებისგან
შედგება ყველაფერი ის,
რასაც ხედავ.

რა შეიძლება ითქვას
მზესუმზირის შემადგენელ
ფერთა შესახებ?

ყვითელი
და მწვანე
ფერები

იისფერი და
მწვანე
ფერები

გაიხსენე

არსებობს ძირითადი და
შედგენილი ფერები.

გვიამბე შედგენილი ფერებისა და
მათში შემავალი ფერების შესახებ.

გუაში და პასტელის ცარცუები

დახატე ზაფხული. შეეცადე ნახატზე აჩვენო, რას აქვს შენ
გარშემო შედგენილი ფერი. გვიამბე სხვადასხვა ობიექტის
ფერთა შედგენილობის შესახებ.

- რა ფერი ჭარბობს შენ გარშემო?
- რა როლს ასრულებს ბუნებაში ფერი?

2 შავი და თეთრი ფერები

ბუნებაში არსებობს კიდევ ორი ფერი, რომლებიც მკვეთრად განსხვავდება დანარჩენებისგან. ეს შავი და თეთრი ფერებია.

ღრუბლები ცაზე, თოვლი მთის მწვერვალებზე, გვირილის ფოთლები, ბამბა მინდორში – ეს ყველაფერი ბუნებამ თეთრად შეფერა.

შავი სალებავი კი ბუნებამ ღამის, ყვავის, ნახშირისა და ა. შ. შესაფერად გამოიყენა.

დააკვირდი

ბუნებაში შეიძლება შავ-თეთრ ფერსაც შეხვდე.

იცი თუ არა, რომ? თეთრი ფერი ნახატზე სასიამოვნო განწყობას ქმნის და გამოსახულებას სიმსუბუქეს, ჰაეროვნებასა და სისპეტაკეს ანიჭებს.

ოსტატის რჩევები

თეთრი ფერი სიმსუბუქესა
და სიხალისეს ქმნის.

- იმისათვის, რომ ნახატს მკაცრი, მძიმე, მშფოთვარე და სევდიანი განწყობა შესძინო, ფერებს შავი საღებავი შეურიე.
- თუ ნახატზე **რუხი ფერი ჭარბობს**, გამოსახულება სევდიან და მშვიდ შთაბეჭდილებას ახდენს.
- თუ ნახატი ნათელ და მსუბუქ განწყობას ქმნის, მაშასადამე, **თეთრი საღებავია** გამოყენებული.

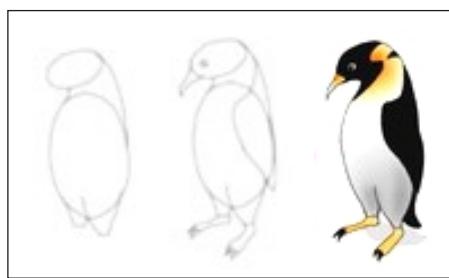
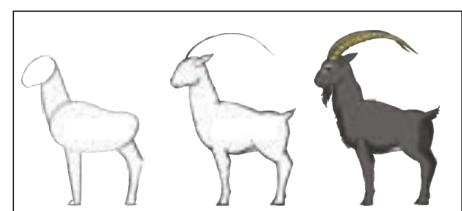
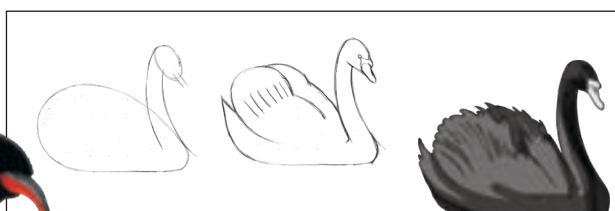

თუ ნახატზე შავი ფერი ჭარბობს, გამოსახულება მკაცრად და პირ-ქუშად გამოიყერება.

გუაში, ფერადი ფანქრები, ფლომასტერები

დახატე ყველაფერი, რაც ბუნებაში შეიძლება იყოს თეთრი, შავი ან შავ-თეთრი ფერისა. ხატვისას ეს ნიმუშები შეგიძლია გამოიყენო.

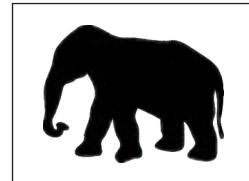
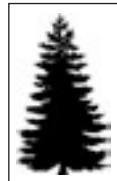
• რა მნიშვნელობა ენიჭება ნახატის შექმნისას შავ და თეთრ ფერებს?

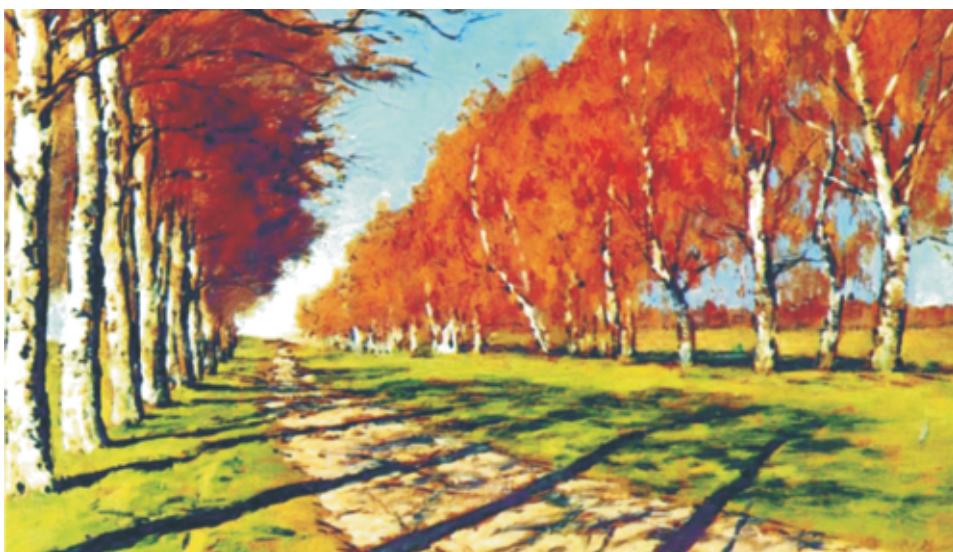
3

სილუეტი

სილუეტი ჩრდილს მოგვაგონებს. სილუეტებს, ჩვეულებრივ, თეთრ ფონზე შავი ფერით ან შავ ფონზე თეთრი ფერით ხატავენ. მათი ქალალდისგან გამოჭრაც შეიძლება.

გრაფიკასთან ერთად, სილუეტები შეიძლება ხელოვნების სხვა დარგებშიც შეგვხვდეს, მაგალითად, ფერწერაში, ქანდაკებაში, დეკორატიულ-გამოყენებით ხელოვნებასა და თეატრშიც კი...

ისაავ ლევიტანი. „დიდი გზა. შემოდგომის მზიანი დღე“

იცი თუ არა, რომ? თოჯინა-სილუეტებს თეატრალურ სპექტაკლებშიც იყენებენ. ამისათვის სცენაზე ეკრანი ან კედელი და სპეციალური განათება უნდა მოეწყოს. ზოგჯერ თოჯინებს ხელები ცვლის.

ოსტატის რჩევები

შენც შეგიძლია ხელებით საკუთარი „ჩრდილების თეატრი“ შექმნა. ამისათვის დაგჭირდება ლამის ნათურა და კედელი, რომელზეც ჩრდილები გამოჩნდება.

რომელ ცხოველებს მოგაგონებს ეს სილუეტები?

სურათ-სილუეტებზე მხოლოდ ობიექტების ფორმას გამოსახავენ. მაგალითად, სილუეტ-პორტრეტზე ადამიანის სახე, ჩვეულებრივ, გვერდიდანაა გამოსახული.

სილუეტების შექმნა სხვადასხვა ხერხით შეიძლება. მათგან ყველაზე მარტივია შავ ქაღალდზე ობიექტის კონტურების დახატვა, მისი გამოჭრა და თეთრ ქაღალდზე დაწებება. შესაძლებელია დახატული სილუეტის ტუშით დაფარვაც.

გაეცანი

სილუეტი-ილუსტრაციები ხშირად გამოიყენება წიგნების გასაფორმებლად.

დაიმახსოვრე

სილუეტი – საგნის ან ფიგურის ერთფერი გამოსახულება, შესრულებული სხვა ფერის ფონზე.

A4 ფორმატის თეთრი და შავი ფერის ქაღალდი

ქაღალდისგან გამოჭრი ნებისმიერი სილუეტები. ისინი უნდა იყოს შავი თეთრ ფონზე ან თეთრი შავ ფონზე.

- სად შეგხვედრია სილუეტები?
- რა აქვს საერთო ნახატსა და სილუეტს და რითი განსხვავდება ისინი ერთმანეთისგან?

4

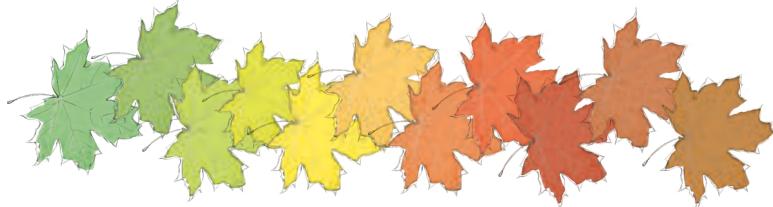
თბილი და ცივი კოლორიტი

ბუნება მდიდარია თბილი და ცივი ფერებით.

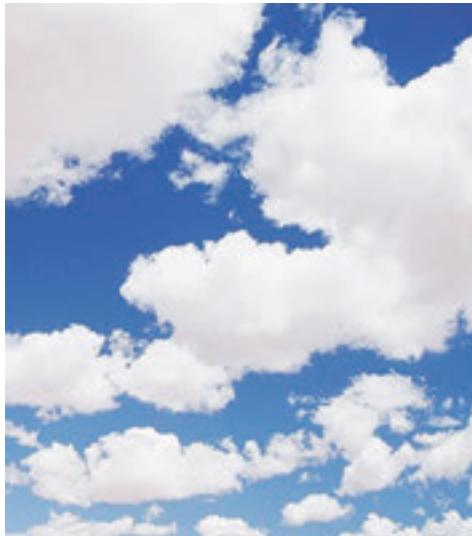
დაკვირვი

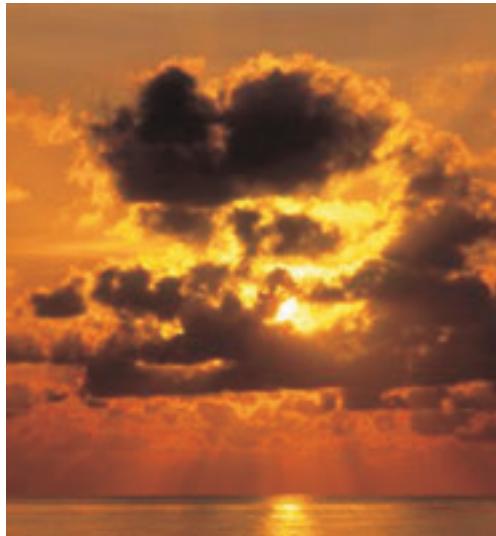
ბუნებამ ფოთლები თბილ და ცივ ფერებად შეღება.
გვიამბე მათი ფერთა შედგენილობის შესახებ.

თეთრი ღრუბლები ღურჯ ცას
ცივი ფერებით ამკობენ.

მზის ჩასვლისას ღრუბლების
შეფერილობა თბილი ფერებით იცვლება.

დაიმახსოვრე

ფონი (ფრანგული სიტყვიდან „სილრმე“) – ყველაფერი, რაც გამოსახული საგნის
მიღმა ჩანს.

კოლორიტი (ლათინური სიტყვიდან „კოლორ“ – ფერი) – ფერთა წყობა, ურთიერთ-
შეთანხმება.

მხატვრები თავიანთ ნამუშევრებს თბილი ან ცივი ფერის საღებავებით ქმნიან.
ფერების ასეთ შეზამებას კოლორიტი ეწოდება.

მირ-თეიმურ მამედოვი
„დილა“

დაათვალიერე მირ-თეიმურ
მამედოვის ნამუშევრები,
რომლებიც ტილოზე ზეთის
საღებავებითაა დახატული.
რით განსხვავდება ისინი
ერთმანეთისგან? რა შეიძლება
ითქვას ამ სურათების
კოლორიტის შესახებ?

„ხსოვნის ღამე“

გუაში, პასტელი

დახატე სურათი თბილი
ან ცივი კოლორიტით.

წელიწადის რომელ დროს არის
უფრო მეტი თბილი ფერი?
როდის შეინიშნება ბუნებაში
თბილი ფერების ცივი ფერებით
შეცვლა და პირიქით?

5 ფერების კონტრასტები პუნქტები

ბუნებაში არსებობს როგორც კაშკაშა, ისე ჩამქრალი (ბაცი) ფერები. კაშკაშა, სუფთა ფერები, სხვებთან შედარებით, უფრო თვალში საცემია.

ფერებს, რომლებიც ერთიმეორისგან მკვეთრად განსხვავდება, **კონტრასტული** ფერები ეწოდება. ფერების ბორბალზე ისინი ერთმანეთის პირისპირაა განლაგებული.

ისფერი – ყვითელი, წითელი – მწვანე, ლურჯი – ნარინჯისფერი ფერთა მკვეთრ კონტრასტს ქმნიან, როდესაც ერთმანეთის გვერდით ხვდებიან. ამ განსხვავებას **ფერების კონტრასტი** ეწოდება.

ისფერი –
ყვითელი

წითელი –
მწვანე

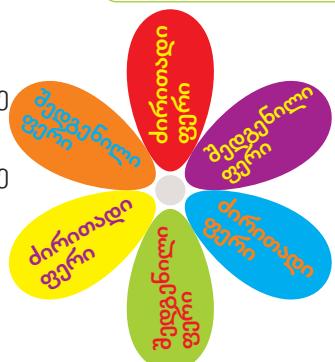

ლურჯი –
ნარინჯისფერი

გაიხსენე

ფერები შეგვიძლია ფერების ბორბალზე ვაჩვენოთ.
ფერების ბორბალზე სამი ძირითადი და სამი შედგენილი ფერია.

ბუნებაში არსებობს ფერების სხვა სახის განსხვავებაც: ზოგჯერ ერთი და იგივე ფერები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან სიმკვეთრის მიხედვით (ლია და მუქი). ამ განსხვავებას **ტონალური კონტრასტი** ეწოდება.

დაიმახსოვრე

კონტრასტი (ფრანგულიდან) ნიშნავს „საპირისპიროს“.

ფერების კონტრასტი – კაშკაშა ფერების ერთმანეთისგან მკვეთრად გამოხატული განსხვავება: ისფერი – ყვითელი, წითელი – მწვანე, ლურჯი – ნარინჯისფერი

ტონალური კონტრასტი – ერთი და იმავე ფერის სიმკვეთრის მიხედვით გამოხატული განსხვავება (უფრო ღია, უფრო მუქი).

დააკვირდი ფერების განსხვავებას ნახატზე. განსაზღვრე და დაასახელე, რომელი ფერი გამოირჩევა ყველაზე მეტად.

მხატვარ ბოუქალა მირზაზადეს ტილოზე ზღვა, რომელიც ცივი ფერებითაა შესრულებული ნახატის ძირითად ნაწილს იკავებს. ფირუზისფერი ზღვის ფონზე მკვეთრად მოჩანს თეთრი ტალღები.

- რომელი ფერია ნახატზე ყველაზე მკვეთრი?
- როგორია ნახატის კოლორიტი?
- იპოვე ეს ფერები ნახატზე და გვიამბე მათი თვისებების შესახებ.

ბ. მირზაზადე, „ზღვა ზუღულბადაში“

პლაზზე, რომელიც თბილი ფერებითაა დახატული, გარკვევით იგრძნობა ზაფხულის მზის მხურვალება. ყვითელ-ნარინჯისფერი ტონებით შეფერადებული ნაპირი, ზღვის ფირუზისფერ-მწვანე წყალთან ფერების კონტრასტს ქმნის.

მიუხედავად ცივი ფერების სიჭარბისა, ნახატზე ნათელი, თბილი ფერები მაინც უფრო შესამჩნევია.

აკვარელი, გუაში, ფერადი ფანქრები, პასტელის ფარცები

შექმნი რაიმე ნახატი, ფერების კონტრასტის ან ტონალური კონტრასტის გამოყენებით.

- რას ნიშნავს ფერების და ტონალური კონტრასტი?
- ფერების როგორი კონტრასტები შეგიმჩნევია ბუნებაში?

6

ზერეპის გდგომარეობა პუნეპაში

ბუნებას, ისევე, როგორც ადამიანს, სხვადასხვა განწყობა შეიძლება ჰქონდეს. ის ხან მხიარულია და ხან სევდიანი, ხან მშვიდია, ხან კი პირქუში.

დააკვირდი

- ღრუბლები, მთები, ბორცვები და ხეები შემოდგომის მზითაა განათებული. კაშკაშა ფერებში სიხარული და მხიარულება იგრძნობა.

- ნარინჯისფერი ღრუბლების ფონზე შემაშფოთებლად იკვეთება ჭექა- ქუხილის მომასწავებელი სიბნელე. თითქოს ბალახიც კი გარინდულა ბუნების ამ მოვლენის მოლოდინში.

ბუნების გამოსახვისას მხატვარს შეუძლია, შეიგრძნოს და გადმოსცეს მისი განწყობა. პირველ ნახატზე „ჩვენი სოფლის მცხოვრებლები“ ყვითელ ფერს ვარდისფერი, ყავისფერი და მწვანე საღებავები ენაცვლება. ბუნება ამ ტილოზე ლალი და მხიარულია. მეორე ნახატზე „კასპიის მენავთობები“ კი ლურჯ, წითელ, ყვითელ და ყავისფერ ფერებს მხატვარმა შავი საღებავი გაურია. ნახატზე ბუნების მშფოთვარე და მრისხანე განწყობაა გადმოცემული.

ბ. მირზაზადე
„ჩვენი სოფლის
მცხოვრებლები“

ბ. მირზაზადე
„კასპიის
მენავთობები“

აკვარელი, გუაში, პასტელის ცარცუები

გამოსახე სხვადასხვა განწყობის ბუნება.

- რა შეიძლება ითქვას შემოდგომის განწყობის შესახებ?
- ყოფილა შემთხვევა, როცა ბუნების განწყობა შენს განწყობას დაემთხვა?

შეამოვა შენი თავი

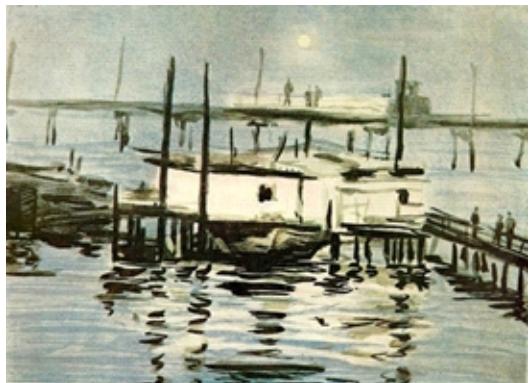
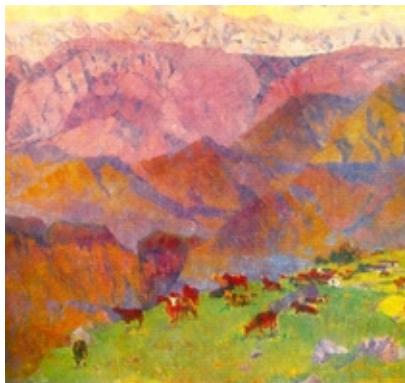
1. გვიამბე, რა ფერებისგან შედგება ეს ობიექტები.

2. იპოვე სილუეტი.

3. განასხვავე ნახატებში თბილი და ცივი კოლორიტი. შენი პასუხი დაასაბუთე.

სამედ ახვერდოვი „მშობლიური მიწა-წყალი“

მარალ რაჟმანზადე „საღამო“

4. ამოიცანი ნახატებში ფერებისა და ტონალური კონტრასტი.
შენი მოსაზრება დაასაბუთე.

თარლან ეივაზოვი „დაისი“

რაუფ ჯანიბეკოვი „უდაბნოს გადაკვეთისას“

5. განარჩიე ნახატებში თბილი და ცივი ფერები.

2 დამიანი პუნეპისგან სწავლობს

2

ადამიანებს მშვენიერების შექმნა რომ არ
შეეძლოთ, სამყარო ულიმდამო და
ნაცრისფერი იქნებოდა. ადამიანი
ბუნებისგან სწავლობს და თავის
გარშემო ყველაფერს ალამაზებს, ჩვენ
სიხარულსა და სიამოვნებას გვანიჭებს.

7

რიტმი პუნეპაში

დააკვირდი ბუნებას და დაინახავ ნაირ-ნაირი ფორმის ყვავილებით მოქარგულ მდელოებს; ფრინველთა გუნდს, ღრუბლებქვეშ რომ მიფრინავს; მწერებისა და ცხოველების საოცარ შეფერილობას. ყოველივე ეს ბუნებაში ფერით, ფორმითა და მოძრაობით მეორდება, იქმნება მიმდევრობა. ამას რიტმი ჰქვია.

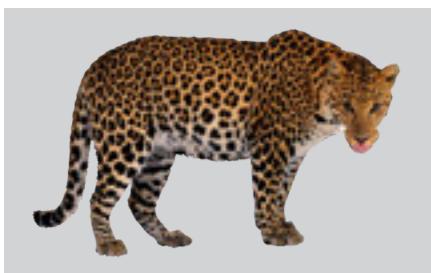
ფერის რიტმი

მოძრაობის რიტმი

ფორმის რიტმი

დააკვირდი

ფრინველების ფრენაში საზეიმო მოძრაობა და რიტმი შეინიშნება.

ფრინველები მწყობრად, მშვიდად, თანაბრად მიფრინავენ.

ლელქაში მერცხლების მოუსვენარი ფრთხიალი კი ამ სიმწყობრეს არღვევს.

უცებ ერთი ჩიტი გამოფრინდა გუნდიდან. რიტმი დაირღვა.

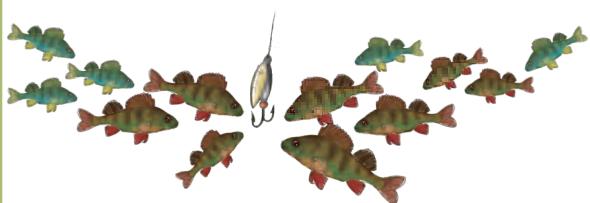
დაიმახსოვრე

რიტმი (ბერძნ.) ნიშნავს მონაცემლეობას, მიმდევრობას.

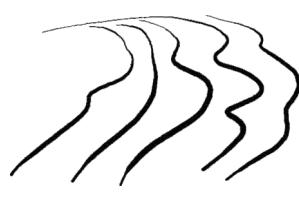
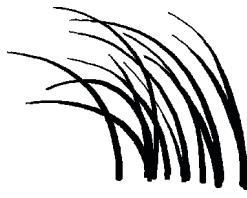
თევზებმა საკვები დაინახეს და მოცურდნენ.

თევზებს შეეშინდათ და გაცურდნენ.

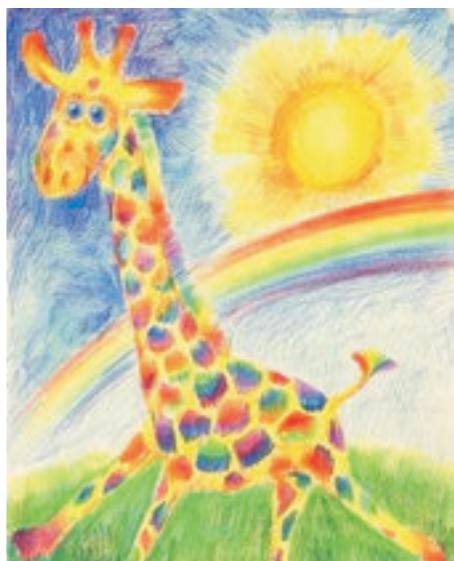
ხაზების რიტმი ბუნებაში. ბუნებაში ლაქების რიტმთან ერთად ხაზების რიტმიც არსებობს. თუ ბუნებას ყურადღებით დააკვირდებით, ხაზების რიტმშიც შეიძლება შენიშნოთ მოძრაობა. რიტმის მეშვეობით ხაზები სხვადასხვა გამოსახულებას ქმნის.

ვერტიკალური ხაზების
რიტმი, რომელსაც ცისკენ
ატყორცნილი ხეები ქმნიან.

ბალახის მშვიდი
მოძრაობის რიტმი.

ქვიშაზე ქარის მიერ
შექმნილი ტალღოვანი
ხაზების რიტმი.

მოსწავლის ნამუშევარი
„ჟირაფი“. პასტელის ცარცები

ფლომასტერები, პასტელის ცარცები

დახატე სურათი, რომელშიც გადმოსცემ
ფერის, ფორმის, მოძრაობის ან ხაზების
რიტმს.

რა რიტმი შეინიშნება ჟირაფის
სხეულზე?
რაში გამოიხატება რიტმის როლი
სახვით ხელოვნებაში?

8

ადამიანის მიერ შეძმილი სამკაულები

ადამიანს ოდითგანვე უყვარდა სამკაულებით მორთვა-მოკაზმვა. თავდაპირველად ეს სამკაულები დახოცილი ცხოველების ეშვებისგან, ნიჟარებისა და თიხისგან მზადდებოდა. მოგვიანებით მათ უკვე ძვირფასი ქვებისგან, მეტალებისა და მინისგან ამზადებდნენ.

არსებობს ყოველდღიური და სადღესასწაულო სამკაული. დააკვირდი, როგორაა ბუნების ფერები და ფორმები ხორცშესხმული მეტალისა და ძვირფასი ქვებისგან დამზადებულ საიუველირო სამკაულებში.

ბრონეული

ნითელი ქვები მეტალის ჩარჩოში ბრონეულის მარცვლებს ან ნამის წვეთებს მოგვაგონებს.

ჭიამაია

ჭრიჭრინა

ამ სამკაულისთვის ძაფები და მძივები გამოიყენეს.

ქამელეონი

ფარშევანგი

ოსტატის რჩევები

სამკაულების დამზადება. იმისათვის, რომ ბუნების ფორმები და ფერები ნაკეთობაში გამოსახონ, პირველ რიგში ხატავენ ობიექტს, შემდეგ არჩევენ საუკეთესო ნიმუშებსა და მასალას. ბოლოს ამზადებენ სამკაულს.

ობიექტი

ნახატის შექმნა

დეტალების დაზუსტება

მზა სამკაული.

იმის მიხედვით, ვისთვის ან რისთვისაა გათვალისწინებული, სამკაულები ერთ-მანეთისგან განსხვავდება. ქალებისთვის განკუთვნილი სამკაულები მათ სილა-მაზესა და სინაზეს უსვამს ხაზს. მამაკაცის სამკაულები კი – ვაჟკაცობას, ძალასა და სიმამაცეს. ძველად იარაღი, მუზარადები და ფარები ძვირფასი თვლებითა და ჭედურობით იყო მორთული. ასეთ საბრძოლო აღჭურვილობას მეომრები საზეიმო შემთხვევებში ისხამდნენ. ბრძოლის ველზე კი სადა და საი-მედო იარაღს იყენებდნენ. საზეიმო აღლუმებისა და ბრძოლის ველზე გამო-საყენებელი ფარები ფორმით ერთნაირი იყო, მორთულობით კი – სხვადა-სხვაგვარი.

ბუნებაში არსებული რომელი ელემენტებია გამოყენებული მუზარადისა და ხმლის მორთულობაში?

A4 ფორმატის ფურცელი, ფერადი ავტოკალმები, ფლომასტერები, მძივები, წებო დახატე შენთვის ყველაზე საყვარელი სამკაული, შემდეგ გააფერადე მისი ზედაპირი.

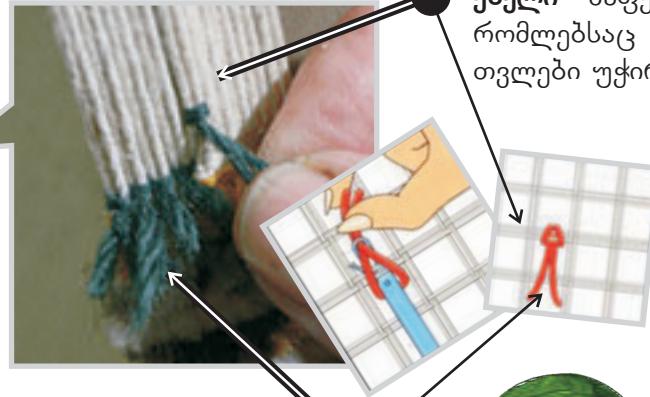

- რა მასალისგან შეიძლება სამკაულის დამზადება?
- რა განსხვავებაა ადამიანისა და ბუნების ქმნილებებს შორის?

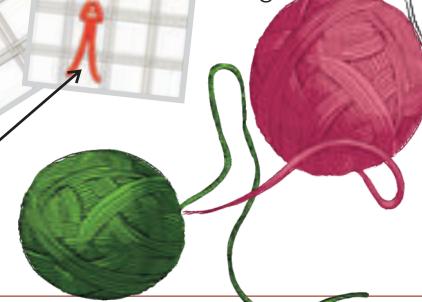
9 ხალიჩის მოხატულობა

ხალიჩები ჩვენი სახლების მორთულობაა. მათში ბუნების სილამაზეა ასახული. ხალიჩებს ძირითადად შალის ძაფებისგან ქსოვენ. ქსოვის ხელოვნებაში ძაფისგან გამოყვანილ მარყუჟს თვალი ეწოდება, ხოლო ძაფებს, რომლებზეც თვალი მაგრდება – ქსელი.

ქსელი – ძაფები, რომლებსაც თვლები უჭირავს.

გორგალი – მრგვალად დახვეული ძაფი.

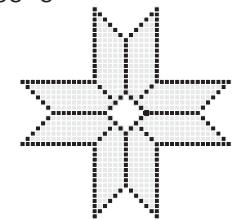
თვალი – ძაფისგან გამოყვანილი მარყუჟი.

გაეცანი

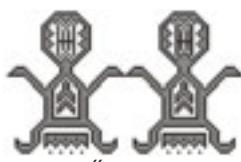
მოხატულობები, რომლებიც აზერბაიჯანულ ხალიჩებში გამოიყენება.

„აქლემი“

„ულდუზი“ (ვარსკვლავი)

„ელ-ელე“
(ხელიხელჩაკიდებული)

გამეორებისას მოხატულობა „ელ-ელე“
ცეკვა „იალის“ მოგვაგონებს

- როგორაა განლაგებული ხალიჩაზე შენთვის ნაცნობი მოხატულობები და ორნამენტები?

ხალიჩა „შადა“

თვლების მეშვეობით ადამიანებს ხალიჩაზე გადააქვთ ის, რასაც ისინი ბუნებაში ხედავენ. გამეორებისას ფერად-ფერადი თვლები ქმნიან **მოხატულობას**, მოხატულობები კი – **ორნამენტს**. მოხატულობის ფორმა, რიტმი და ფერი ხალიჩის მშვენების ძირითადი ელემენტებია.

მოხატულობის ელემენტები ხალიჩებზე

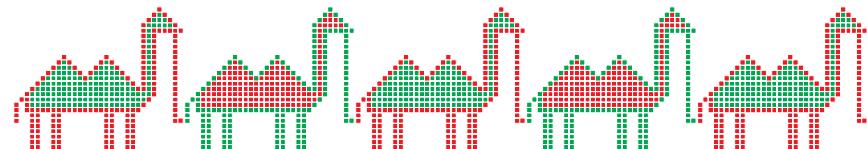
ფორმის რიტმი.

ორნამენტი „სუ“ (წყალი)

ფერის რიტმი.

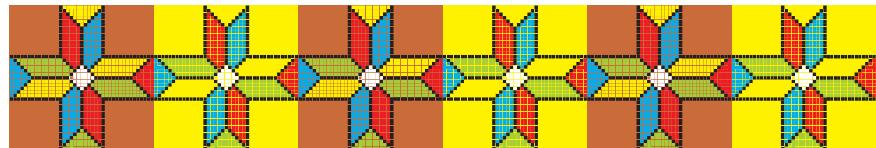
ორნამენტი „ქარავანი“

ფერების კონტრასტი.

ვარსკვლავის

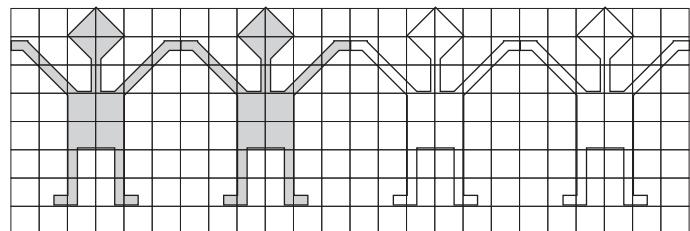
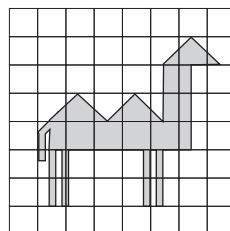
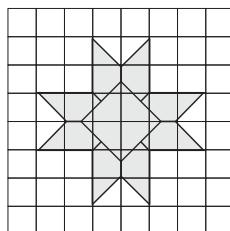
ორნამენტი

A4 ფორმატის ფურცელი, ფერადი ფანქრები, ფლომასტერები, ავტოკალმები

მოიფიქრე და დახატე შენთვის სასურველი მოხატულობა ფორმისა და ფერის რიტმისა და ფერების კონტრასტის გათვალისწინებით. შეგიძლია, გამოიყენონ ნიმუშები.

მოხატულობისა და ორნამენტის ხატვა

მოხატულობა

ორნამენტი

- რით განსხვავდება ხალიჩის მოხატულობა ბუნებრივი ფორმებისგან?

10 ჩურჭელი ჩვენს სახლებში

ყველა ჩვენგანს აქვს სახლში ჭურჭელი. ყოველ-დღიური ჭურჭელი მტკიცე და მოსახერხებელია, ხოლო მდიდრულად მოხატული სერვიზები ჩვენს სუფრებს საზეიმო დღეებში ამშვენებს. მასალა, რომლისგანაც ამგვარი სერვიზები მზადდება, ჩვეულებრივ, ფაქიზი და მყიფეა, ფორმა კი უფრო ნაზი და მოხდენილი. ასეთ ჭურჭელს აფასებენ და უფრთხილდებიან. ხის ჭურჭელი, რომელიც ხეზე კვეთის მეთოდითაა დამზადებული, სამზარეულოს სამშვენისს წარმოადგენს. ამ ჭურჭელს სხვადასხვა საშუალებით ამშვენებენ: ზოგჯერ ფერად მოხატულობას უკეთებენ, ხშირად კი ხის ბუნებრივ ფაქტურას უტოვებენ.

ლარნაკების ფორმა და მოხატულობა ბუნების სიმშვენიერების ასახავს. მინის ლარნაკებს გამლლვალი მინის წვეთისგან ჩაბერვის მეთოდით ამზადებენ. მხატვარი-მინამპერი მასალას სასურველ ფორმას ანიჭებს. შემდეგ მის ზედაპირს ამოკანვრის მეთოდით ამშვენებენ.

- რა შეგიძლია თქვა ჭურჭლის მოხატულობის რიტმის შესახებ?
- რატომ ამზადებენ ჭურჭელს სხვადასხვა მასალისგან?

გაეცანი

ძველ დროში ადამიანები თიხისა და სპილენძის ჭურჭელს იყენებდნენ. ახლა ამ ნაკეთობებით ჩვენს სახლებს ვამშვენებთ. დახელოვნებული ოსტატები თიხის ნაჭერს ჭიქად ან დოქად აქცევენ. შემდეგ ჭურჭლის ზედაპირს მოხატულობით ამკობენ, ჭიქურით ფარავენ და სიმყარე რომ მიანიჭონ, ღუმელში გამოწვავენ.

ასეთ თიხის
ქოთნებში
დღემდე
ამზადებენ
ფითის.

ვერცხლის ჭურჭელი ხმარე-
ბიდან არასოდეს გამოდის.

ჭედურობით შექმნილი
ლამაზი მოხატულობა ამ
ნივთებს ხელოვნების
ნიმუშებად აქცევს.

ეს სპილენძის ჭურჭელია. სპილენძი რბი-
ლი მეტალია, რომლისთვისაც ნებისმიერი
ფორმის მიცემა შეიძლება. ასეთი ჭურჭლის
ზედაპირს ჭედურობით ამკობენ.

მოხატულობა მინის, ხის, კერამიკისა და სპილენძის ჭურჭელზე და მათი შექმნის
საშუალებები.

მინის
გრავირება და
დაწახნაგება

ხისგან
გამოკვეთა
და ხეზე
კვეთა

თიხაზე
ძერწვა და
მოხატულობა

მეტალზე
ჭედურობა
და გრავირება

A4 ფორმატის ქალალდის ფურცელი, გუაში, ფერადი ფანქრები

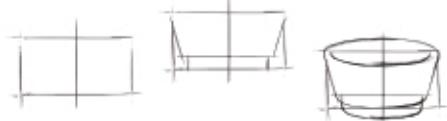
ნატურიდან დახატე სხვადასხვა მასალისგან დამზადებული ჭურჭელი და
შეამკე მოხატულობით.

სხვადასხვა მასალისგან დამზადებული ჭურჭლის მოხატვის თანამიმდევრობა
I – მინა

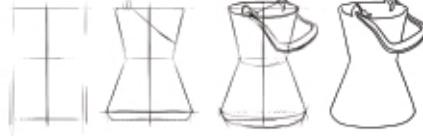
III – თიხა

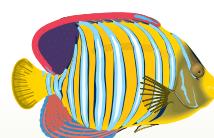
II – ხე

IV – სპილენძი

- რა ქმნის რიტმს
თევზებისა და ჭურჭლის
მოხატულობაში?

განათლების განვითარების მინი-კონკურსი

1. განსაზღვრე ფერის რიტმი, ფორმის მოძრაობა.

2. რა ბუნებრივი ფორმები იყო ამ სამკაულებში გამოყენებული?

3. იპოვე მოხატულობაში ფორმისა და ფერის რიტმი, ფერების კონტრასტი.

4. დაასახელე მასალა, რომლისგანაც ჭურჭელია დამზადებული.

5. რა შეგიძლია თქვა ჭურჭლის მოხატულობის შესახებ?

გ ხატვრის სახელოსნოში

3

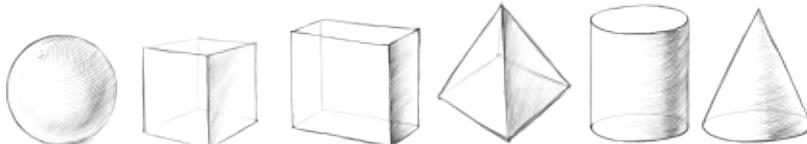
ამ თავში იპოვი პასუხს მთავარ
შეკითხვაზე.

გაიგებ, რაზე მეტყველებენ
ტილოები, ნახატები და ქანდაკებები.
გაიგებ, რისი თქმა უნდა მხატვარს
თავისი ნაწარმოებით.

11

ფორმების მრავალგვარობა

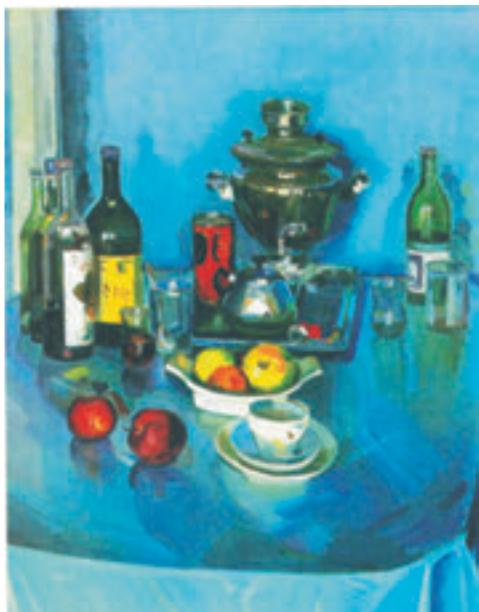
ჩვენ ირგვლივ ყოველდღიურად ვხედავთ მარტივსა და რთულ ფორმებს. ამ ფორმების საფუძველს გეომეტრიული ფიგურები ქმნის.

ფიგურების ფორმა და კონსტრუქცია მხატვრებს ნაწარმოების შექმნისას ეხმარება.

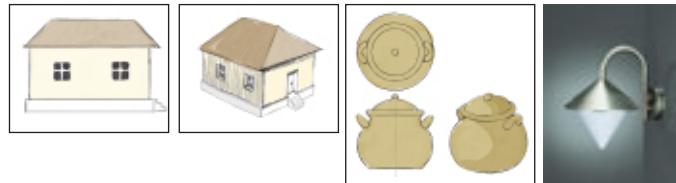
- როგორ ფორმებს ხედავ ამ ნახატზე?
- რა შეიძლება ითქვას ნატიურმორტის კოლორიზზე?

პ. მირზაზაფე
„ნატიურმორტი ცისფერ ფონზე“.

სხვადასხვა გეომეტრიული ფორმების შეერთებას კონსტრუქცია ეწოდება. საგნების უმრავლესობა რთული კონსტრუქციისაა, ანუ სხვადასხვა გეომეტრიული ფორმების-გან შედგება.

არქიტექტორის შექმნილი ნაგებობა, დიზაინერის გაკეთებული ლამპიონი, მექანის დამზადებული ჭურჭელი – ეს ყველაფერი გეომეტრიული ფორმების შეერთებით იქმნება.

რომელი გეომეტრიული ფიგურების დანახვა შეიძლება ამ ობიექტებზე?

ფერადი ფანჯრები, ფლომასტერები

დახატე ნახატი, რომელსაც საფუძველად სხვადასხვა მოცულობითი გეომეტრიული ფიგურა უდევს.

- შენთვის ნაცნობი რომელი საგნები შედგება ორი და მეტი გეომეტრიული ფიგურისგან?

12

ახლოს და შორს

თუ ყურადღებით დავაკვირდებით ჩვენ ირგვლივ არსებულ ობიექტებს, შევამ-ჩნევთ, როგორ იცვლება მათი ზომები. რაც უფრო ვშორდებით ამა თუ იმ საგნებს, მით უფრო მცირდება მათი ზომები მანძილის შესაბამისად. როცა ტრასაზე მოძრავ სატვირთო მანქანებს ვუყურებთ, შორს მდებარე მანქანა უფრო პატარა გვეჩვენება, ვიდრე ის, რომელიც ახლოსაა.

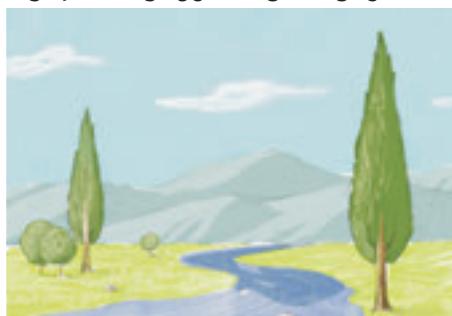

დაიმახსოვრე

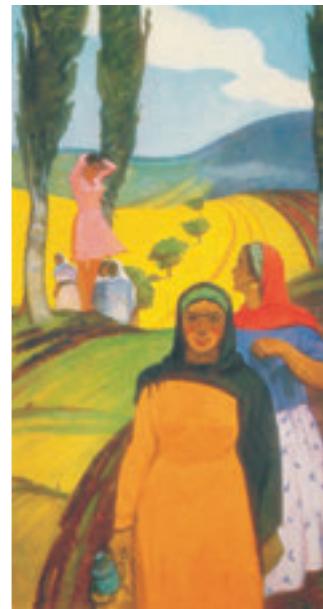
ობიექტები, რომლებიც ახლოსაა, გარკვევით და რეალური ზომით ჩანს, ხოლო ობიექტები, რომლებიც შორსაა, უფრო ბუნდოვანია და პატარაც გვეჩვენება.

დააკვირდი

ხეების ზომები მდინარის ნაპირიდან დაშორების შესაბამისად ერთმანეთისგან განსხვავებულია. იმ ხეებთან შედარებით, რომლებიც ჩვენგან ახლოსაა, ჩვენგან დაშორებულები უფრო პატარები ჩანს. თუ ხატვისას ამ წესს დაიცავ, სწორად შესრულებული ნამუშევარი გამოგივა.

ამ წესის შესაბამისად, მხატვარ ქ. ხანლაროვის ტილოზე ახლოს მყოფი ქალების ფიგურები უფრო დიდია, ვიდრე შორს მყოფთა ფიგურები.

ქამილ
ხანლაროვი
„ნაკვეთში“

ვუაში, ფლომასტერები, პასტელის ცარცები

დახატე რამე შენი სურვილისამებრ და გაითვალისწინე ახლო და შორი მანძილი.

- რა მოხდება, თუ ხატვისას ახლო და შორ მანძილს არ გავითვალისწინებთ?

13

კომპოზიცია სახვით ხელოვნებაში

სახვით ხელოვნებაში ნებისმიერი გამოსახულება კომპოზიციით იწყება. კომპოზიცია ნახატის ფალკეული ნაწილების შერწყმა და ფურცელზე სწორად განთავსებაა, რაც ნახატს ერთ მთლიანობად აქცევს.

ნახატის შექმნისას ობიექტები მასზე ისე უნდა განვათავსოთ, რომ მთავარი და დამხმარე ელემენტების კავშირი მკაფიოდ გამოხატავდეს ნაწარმოების შინაარსს, ხოლო ადამიანმა, რომელიც ნახატს შეხედავს, დაინახოს, რა მშვენიერია გამოსახულება. გამოსახულების ელემენტებს შორის ასეთ კავშირს კომპოზიცია ეწოდება.

ოსტატის რჩევები

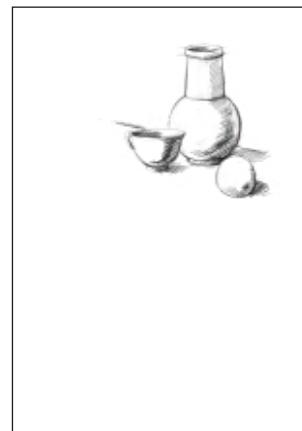

ნატიურმორტის შექმნისას კომპოზიციის სიზუსტე ფურცელზე საგნების განთავსებით განისაზღვრება.

გამოსახულება
ძალიან დიდია.

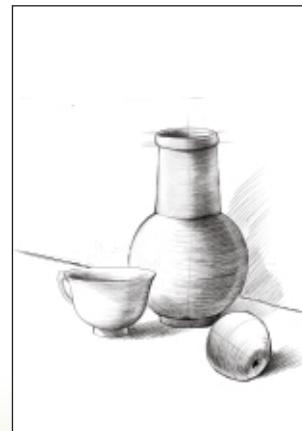
გამოსახულება ძალიან
პატარაა და ზევითაა აწეული.

გამოსახულება
ძალიან პატარაა და
ქვევითაა დაწეული.

გამოსახულება სწორადაა
განთავსებული.

ნახატის შექმნისას მხატვარი ჯერ მის ესკიზს, ეტიუდს ან ჩანახატს აკეთებს. შემდეგ იგი ჩაფიქრებული ნახატის კომპოზიციის ჰორიზონტალურ ან ვერტიკალურ ფორმატს განსაზღვრავს.

გ ა ე ც ა ნ ი

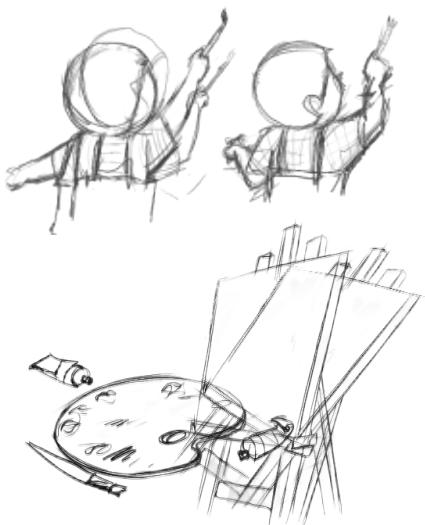
ესკიზი – ნაწარმოების ჩანახატი

ძირითადი კომპოზიცია, შესრულებული ფანქრით

ესკიზები და ელემენტების ეტიუდები

დასრულებული ნახატი

მ. ჰუსეინოვი „პატარა მხატვარი“

ესკიზი – ნახატის ჩანაფიქრის შავი ვარიანტი.

ეტიუდი – სახვითი ხელოვნების ნაწარმოების პირველადი ნიმუში. იხატება ნატურიდან.

დაიმახსოვრე

ფლომასტერები, ფერადი ფანქრები

კომპოზიციის სიზუსტის გათვალისწინებით დახატე ეტიუდი ან ესკიზი ნებისმიერ თემაზე.

- რა არის კომპოზიცია?
- რისთვისაა საჭირო ესკიზი?
- როგორ ხდება კომპოზიციის წესების დაცვა ესკიზისა თუ ეტიუდის შექმნისას?

14

ნატიურმორტი სპილენძის ჭურჭლით

ნივთებს, რომლებსაც ადამიანი იყენებს, ბევრი რამ შეუძლიათ, მოგვითხრონ თავიანთი მფლობელის შესახებ; იმ დროის შესახებ, რომელშიც იგი ცხოვრობს. ნახატს, რომელზედაც ძირითადად საგნებია გამოსახული, ნატიურმორტი ეწოდება.

გაეცანი

აზერბაიჯანელი ოსტატების
მიერ დამზადებული სპილენძის ჭურჭელი.

როდინი

მუზარადი

სპილენძის ქვაბი

სერნიჯი

თუნგი

მ. ორუჯოვი, „სამოვრები“

ნატიურმორტში ძალიან მნიშვნელოვანია ნივთების სწორად გამოსახვა. ერთი და იგივე ნივთები, გამომდინარე იმ ფერებიდან, რომლებითაც ისინია დახატული, შეიძლება სხვადასხვანაირად გამოიყურებოდეს: საზეიმოდ ან სევდიანად, მხი-არულად ან მიტოვებულად. რა ნივთებისგან შედგება ნატიურმორტი, ამას მნიშვნელობა არა აქვს.

დაიმახსოვრე

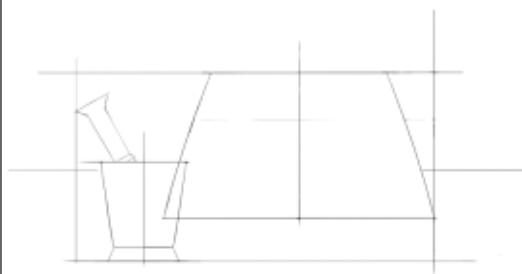
ნატიურმორტი (ფრანგული სიტყვიდან) – „არაცოცხალი ბუნების გამოსახულებას“ ნიშნავს.

გუაში, აკვარელი, პასტელის ცარცები

დახატე ნატიურმორტი სპილენძის ჭურჭლით. შეგიძლია გამოიყენო
მოცემული ნიმუშები.

1

2

3

4

- რა საგნებია გამოსახული ნახატებზე?
- ისაუბრე ამ ნატიურმორტების კოლორიტისა და ფერთა განწყობის შესახებ.

15

პორტრეტი

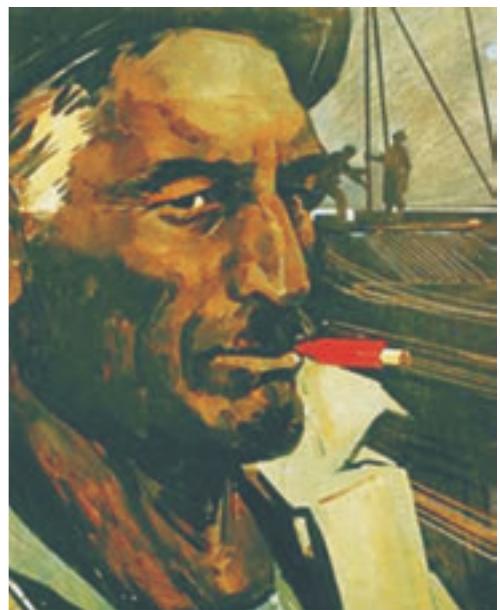
პორტრეტზე ხდება ადამიანის სახის ასახვა (აღბეჭდვა). ხელოვნების მუზეუმებში ნახატების დათვალიერებისას ნახავ, როგორ გამოიყურებოდნენ ადამიანები სხვადასხვა ეპოქაში. ნებისმიერი პორტრეტი ადამიანის შინაგან სამყაროსაც ასახავს. მხატვარი ყოველთვის ცდილობს, უკეთ შეიცნოს და გადმოსცეს იმ ადამიანის ხასიათის თავისებურებები, რომლის პორტრეტსაც ხატავს.

- რა დეტალები იქცევს ყურადღებას პორტრეტზე?
- ისაუბრე პორტრეტის კოლორიტის შესახებ.

ბ. მირზაზადე, „მეცხოველე“

ტ. სალახოვი, „მენავთობე“

არსებობს ისეთი პორტრეტები, რომელზეც ადამიანის გამოსახულება გარემომცველი საგნების მეშვეობითაა შექმნილი. პორტრეტის დეტალები – ტანისამოსი, საგნები, პოზა, რომელშიც ადამიანია გამოსახული – შემთხვევითი არაა. ეს ყველაფერი მხატვრის მიერ გულმოდგინედაა შერჩეული და იმაზე მეტყველებს, თუ სად ცხოვრობდა და რას საქმიანობდა ადამიანი.

მოსწავლების მიერ გუაშით შესრულებული ნახატები

დაიმახსოვრე

პორტრეტი ფრანგული სიტყვაა და „ზუსტ შტრიხებს“ ნიშნავს.

გუაში, პასტელის ცარცები

დახატე ადამიანის პორტრეტი ისე, რომ გასაგები იყოს მისი პროფესია.

- რომელი მხატვრების პორტრეტულ ნახატებს იცნობ?

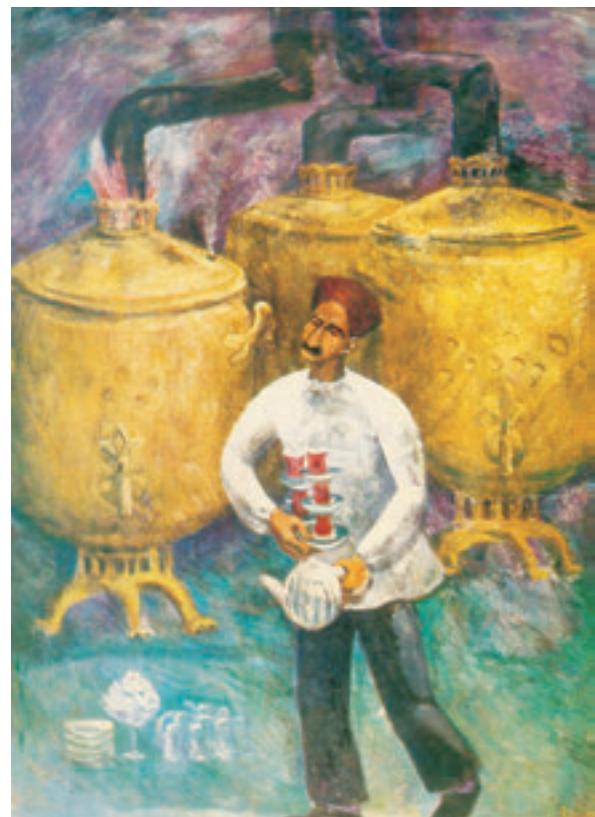

16 ნახატები ყოფით თემებზე

მხატვრებს ყოველთვის იზიდავდა ადამიანის ყოფა-ცხოვრება. ისინი ცდი-ლობდნენ, თავიანთ ნაწარმოებებში აესახათ ადამიანების ყოველდღიური შრომა და ყოფა. ასეთ ნახატებს სახელწოდებაც შესაბამისი აქვთ – **ყოფითი ჟანრის ნახატები**. ისინი საშუალებას გვაძლევს, დავინახოთ და გავაცნობიეროთ, თუ რამდენად საინტერესო და მნიშვნელოვანია ჩვენი ცხოვრების ყოველი მომენტი.

გაფარ სეიფულაევი, „მთაში“

რასიმ ბაბაევი,
„მეჩაიხანე მამედი“

გუაში, პასტელის ცარცები, ფლომასტერები

დახატე ადამიანის ყოველდღიური ცხოვრების ამსახველი ნახატი.

- შენი ცხოვრების რომელი მნიშვნელოვანი მოვლენა დაგამახსოვრდა?
- რით განსხვავდება პორტრეტი სიუჟეტური ნახატისგან?

ამირ საჰლიალი ოლქუ ჰაჯიევი (1899-1972)

აზერბაიჯანის ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე ამირ ჰაჯიევი გრაფიკოსი, ილუსტრატორი და პლაკატისტი იყო. იგი აზერბაიჯანული სამხატვრო სკოლის ერთ-ერთ ფუძემდებელად ითვლება.

მან შექმნა ილუსტრაციები შემდეგი წიგნებისათვის: ნიზამი განჯელის „შვიდი მზეთუნახავი“, მ. ფ. ახუნდოვის „მოლა იბრაჰიმ-ჰალილი, ალქიმიკოსი“, ს.ს. ახუნდოვის „შავტუხა“.

განსაკუთრებით ცნობილია მისი მინიატურები „აზერბაიჯანი“, „შუშა“, „შემახი“, „ბაქო“ და სხვ. მხატვრის ესკიზების მიხედვით მრავალი სიუჟეტური ხალიჩა შეიქმნა.

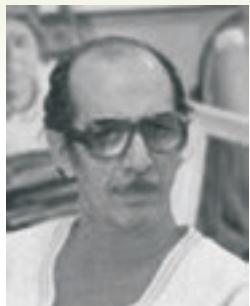
„შუშა“

„ძველი ყოფის სცენა“

ილუსტრაცია სატირულ
ჟურნალ „ზღარბისთვის“

გვიამბე, რას ხედავ ნახატებზე.

ბოუქალა მეშადი ოლლუ მირზაზადე (1921-2007)

ბოუქალა მირზაზადე აზერბაიჯანის სახალხო მხატვარია. მან მრავალი ისტორიული სიუჟეტის ნაწარმოები, პორტრეტი, ნატიურმორტი და პეიზაჟი დახატა. ბ. მირზაზადე სპექტაკლებისთვის დეკორაციებსა და კოსტიუმებსაც ქმნიდა. ამიტომ მას თეატრალური მხატვარიც შეიძლება ეწოდოს. მისი ნახატების ხალხური კოლორიტი მხოლოდ აზერბაიჯანში როდია დაფასებული – მხატვრის ნამუშევრები მსოფლიოს მრავალ მუზეუმშია დაცული. ისეთ ტილოებში, როგორებიცაა „ნავთობის სარენებზე“, „ბამბის კრეფა“, „შუადღე“, „კასპიის მენავთობები“, სხვადასხვა პროფესიის ადამიანების მეტყველი სახეებია შექმნილი. ნახატები „რეზერვუარები“, „საღამოს ბაქო“, „ლენქორანის პეიზაჟი“ პეიზაჟის ჟანრშია შექმნილი და ჩვენი მიწა-წყლის სილამაზეს გადმოსცემს. პორტრეტებში „დირიჟორი ნიაზი“, „მოცეკვავე რ. ახუნდოვა“, „აშული ალესკერი“ მხატვარმა ოსტატურად გამოსახა ცნობილი ადამიანები, მათი გატაცება საკუთარი პროფესიით.

„დირიჟორი ნიაზი“

„მწველავი“

„შუადღე“

მოიძიე და წარმოადგინე დამატებითი ინფორმაცია მხატვრების შემოქმედების შესახებ.

- გადმოეცი ის განწყობა, რომლითაც გამსჭვალულია მხატვრის ნამუშევრები.

შეაძლოა შეი თავი

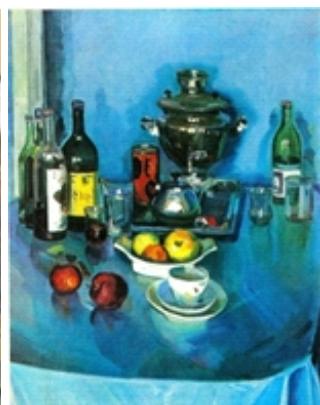
1. რომელი მოცულობითი ფიგურები უდევს ამ საგნებს საფუძვლად?

2. ყურადღება მიაქციე ხეების, გორაკებისა და მთების ზომებს.
რა განსხვავებას ამჩნევ ახლოს მდებარე და შორს მდებარე ობიექტებს შორის?

3. მიუთითე და დაასახელე ამირ ჰაჯიევისა და ბოუქალა მირზაზადეს ნამუშევრები
განსაზღვრე, სახვითი ხელოვნების რომელ უანრს მიეკუთვნება ისინი.

1

2

3

4. დაასახელე ნატიურმორტის, პორტრეტისა და ყოფითი უანრის ნახატები
მოცემული თანმიმდევრობით.

ნატიურმორტი

პორტრეტი

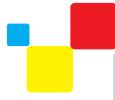

ყოფითი უანრი

5. რა შეიძლება ითქვას ნამუშევრების კომპოზიციის შესახებ?
როგორ უჩვენეს მხატვრებმა თავიანთი ნამუშევრების კომპოზიცია?

- **სახვითი ხელოვნება** – მხატვრების მიერ შექმნილი გასაოცარი სამყარო, რომელშიც მხატვრობა, გრაფიკა და გამოყენებითი ხელოვნება სიცოცხლის მთელ მრავალფეროვნებას ასახავს.

18 ფერწერა

ბუნებაში ყველაფერს თავისი ფერი აქვს. ბუნების ფერების მთელი სიმდიდრე ფერწერაში პოულობს ასახვას. **ფერწერა** სახვითი ხელოვნების დარგია, რომლის ნაწარმოებებიც საღებავების მეშვეობით იქმნება. ფერწერის მთავარი მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალებაა **ლაქა** და **ფერი**.

ფერწერული ნაწარმოებები იქმნება ტილოზე, ქაღალდზე, მუყაოსა და კედელზე. ფერწერაში იყენებენ ისეთ საღებავებს, როგორებიცაა გუაში და აკვარელი. უნდა გვახსოვდეს, რომ საღებავებს გარკვეული თავისებურებები ახასიათებს. გაიხსენე, რით განსხვავდება აკვარელი გუაშისაგან?

ოსტატის რჩევები

აკვარელით მუშაობისას თეთრ საღებავს აკვარელში თეთრი ფერის როლს ქაღალდი ასრულებს. მუშაობისას ფუნჯს აუცილებლად კარგად ასველებენ წყალში.

აკვარელით შესრულებული ნახატი

გუაშით მუშაობისას წყალი ცოტაა საჭირო. გაშრობის შემდეგ გამოსახულების ზედაპირზე შესწორების შეტანა შეიძლება ნებისმიერი საღებავით, თეთრითაც კი.

გუაშით შესრულებული ნახატი

აკვარელი, გუაში

აკვარელისა და გუაშის გამოყენებით დახატე შენთვის სასურველი სურათი.

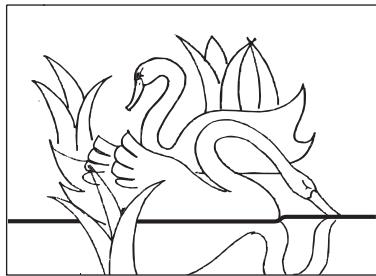
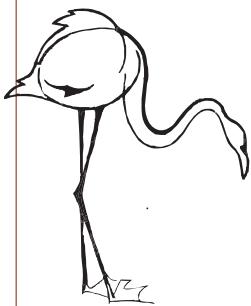

- განსაზღვრე ნახატების კოლორიტი. შეადარე ეს ორი ნამუშევარი ერთმანეთს. საღებავების დატანის რა საშუალებები არის აქ გამოყენებული?
- რა განწყობას ქმნიან ეს ნახატები?

19 გრაფიკა

გრაფიკა ეწოდება გამოსახულებას, რომელიც მხატვრის მიერ ქაღალდის ფურცელზე ან მუყაოზე ფანჯრის, ნახშირის ან ფუნჯის მეშვეობით იქმნება. ხაზი, შტრიხი, ტონი – გრაფიკის მთავარი გამომსახველობითი საშუალებებია.

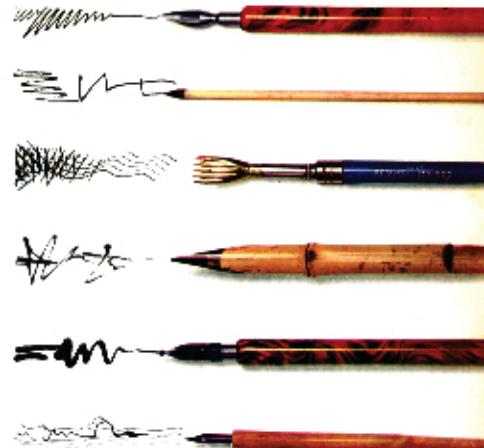
გაეცანი

ტუშით შესრულებული ნახატები

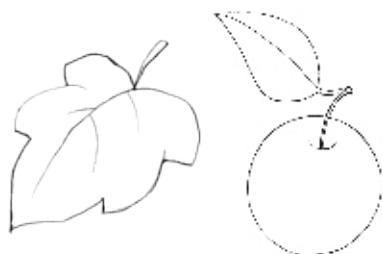
დაიმახსოვრე

გრაფიკის მთავარი გამომსახველობითი საშუალებები: **ხაზი, შტრიხი, ტონი**

ხაზი

ხაზი გამოყოფს ერთმანეთისაგან საგნის ფორმასა და გარემომცველ გარემოს, განსაზღვრავს სილუეტსა და დეტალებს. ხაზების მეშვეობით მეტყველი სახე-ების შექმნა შეიძლება.

შტრიხი

შტრიხი მოკლე ხაზია. შტრიხები არსებობს მოკლე და გრძელი, ვიწრო და ფართო, სწორი და დახრილი, კლაკნილი და ჯვარედინი.

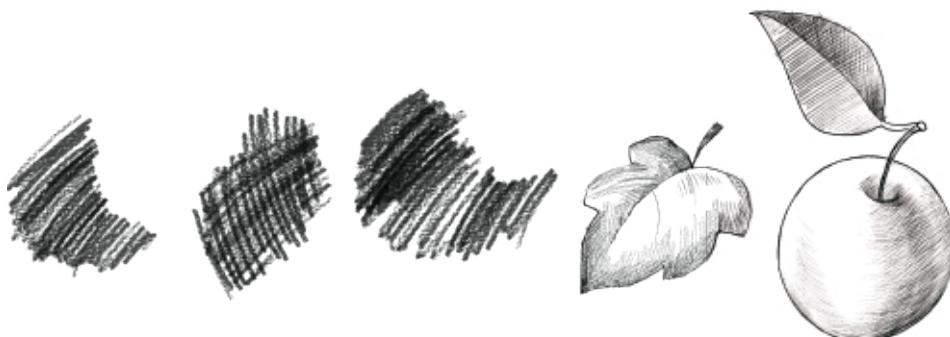

შტრიხის მეშვეობით მხატვარი ფორმასა და მოცულობას, შუქსა და ჩრდილს ხატავს. თავდაპირველად ნახატი მკრთალი შტრიხებით იხატება, რაც დაზუსტებისა და გასწორების საშუალებას იძლევა.

ტონი

ქაღალდზე გრიფელის გარკვეული წესით დაჭერის გზით შეგვიძლია სასურველი ელფერის მიღება. რაც უფრო ძლიერად ვაჭერთ, მით უფრო მუქია ტონი, რაც ნაკლებად – მით უფრო მკრთალია. იმისათვის, რომ ტონი გავაძლიეროთ, დასაშვებია დაშტრიხვის ერთ ფენაზე მეორე ფენის დატანა.

დაიმახსოვრებელი

დაშტრიხვის ყველაზე მკრთალი ტონი ქაღალდის თეთრი ფერია.

ოსტატის რჩევები

ფანჯრით მუშაობის უნარს შეიძენ მას შემდეგ, რაც დაშტრიხვას, ტონირებასა და გაჭიმვას ისწავლი.

დაშტრიხვა - შტრიხების რიგებად ან ჯვარედინად გავლება.

ტონირება არის დაშტრიხვა, როდესაც შტრიხები ერთმანეთში გადადის.

გაჭიმვა გარკვეული თანამიმდევრობით (ყველაზე მუქიდან ყველაზე ბაცამდე) განლაგებული ელფერების რიგია.

ფანჯარი, შავი გელიანი ავტოკალამი, ფლომასტერი, პასტელის ცარცუები

ხაზის, შტრიხისა და ტონის გამოყენებით დახატე შენთვის სასურველი სურათი.

- რითი განსხვავდება გრაფიკა ფერწერისგან?

20

დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნება

ყოველდღიურ ყოფა-ცხოვრებაში ადამიანი მხატვრულად გაფორმებულ მრავალ ნივთს – ჭურჭელს, ავეჯს, ქსოვილებს, ტანისამოსს, საიუველირო ნაწარმს – იყენებს. ეს ყველაფერი დეკორატიულ-გამოყენებით ხელოვნებას მიეკუთვნება. ხელოვნების ამ დარგში ყველა ობიექტი სამკაულად შეიძლება ვაჭციოთ. არსებობს დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების სხვადასხვა სახეობა: მაგალითად, **მოზაიკა** (გამოსახულება, რომელიც სხვადასხვა ფერის კერამიკული ნატეხების შეერთებით მიიღება), **კვეთა** (მოხატულობა, რომელიც ხეზე, ქვაზე ან ძვალზე ამოკვეთით და ამოტეხით მიიღება), **ვიტრაჟი** (გამოსახულება, რომელიც შესრულებულია მინაზე ან მინით), **შებეკე** (გამოსახულება რომელიც სხვადასხვა ფერის მინისა და ხისგან მიიღება).

გაეცანი

ეს თასი ვერცხლისა და
ქარვისგანაა
დამზადებული

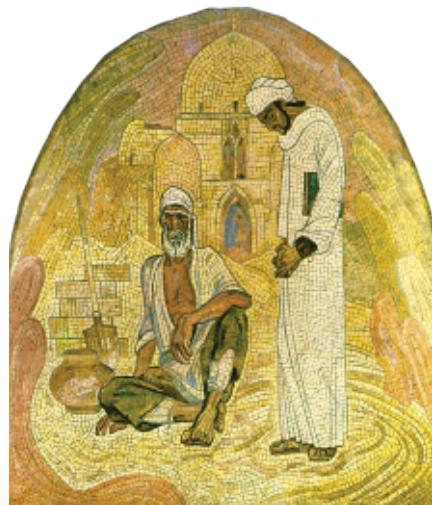

↑ შებეკე

მეტალის
ღობე

↓ მოზაიკა

↓ ვიტრაჟი

↓ ხეზე
კვეთა

შპალერი, ფარდები, გადასაფარებლები, სუფრები და ქალალდის ხელსახოცები ასევე დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების ნიმუშებია.

გაეცანი

ორი ან სამი კონტრასტული ფერის სხვადასხვა ელფერის გამოყენებით უამრავი ფერადოვანი ნაკეთობის შექმნა შეიძლება.

ეს საინტერესოა

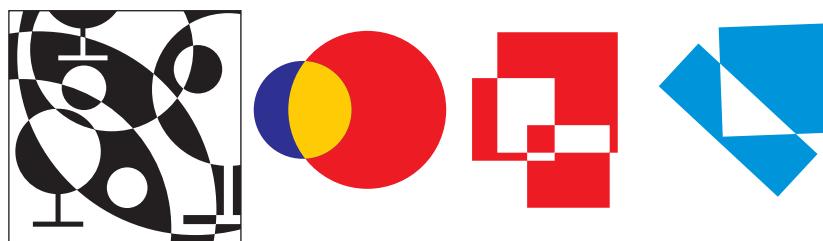
კონტრასტული ფერები დეკორში

ლამაზი დეკორის შექმნა ორი ფერის გამოყენებით შეგვიძლია.

სამი კონტრასტული ფერის სხვადასხვაგვარად შეხამებით ასეთი დეკორის შექმნა შეიძლება.

ოთხი ფერის გამოყენებით დეკორის მეტი მრავალფეროვნება მიიღება. დეკორის შექმნისას ფიგურების გადაკვეთის ადგილების სხვა ფერით გამოყოფა უფრო საინტერესო იქნება.

ასეთი დეკორით შეიძლება მოვრთოთ ხელსახოცი, საქალალდე, ფარდები და სხვა ნივთები.

გუაში, ფერადი ავტოკალმები, ფლომასტერები

დახატე დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების რომელიმე სახეობის ნიმუში.

- რა მნიშვნელობა აქვს დეკორატიულ-გამოყენებით ხელოვნებას ადამიანის ცხოვრებაში?

21

მხატვარ-ილუსტრატორი

წიგნები, რომლებსაც ყოველდღიურად იყენებ, მხატვარ-ილუსტრატორის შემოქმედების ნაყოფიცაა. დააკვირდი შენს წიგნების თაროს: სახელმძღვანელოები, წიგნი-სათამაშოები, გასაფერადებლები, სხვადასხვანაირი ალბომები. მათში ტექსტთან ერთად ხშირად მხატვრის ნახატებიცაა წარმოდგენილი. ეს **ილუსტრაციებია** – ყოველივე იმის გამოსახულება, რის შესახებაც წიგნში მოგვითხრობენ. ილუსტრაციებზე შენ ხედავ წიგნის გმირებს, იმ ადგილებს, სადაც მოქმედება ვითარდება.

იცი თუ არა, რომ?

ძველად აღმოსავლეთში დიდებულებს ძვირფასი და მდიდრული სამკაული უყვარდათ. ის წიგნებიც, რომლებსაც ისინი იყენებდნენ, ოსტატურად იყო მორთული პატარ-პატარა ნახატებით, რომლებსაც დღეს მინიატურებს უწოდებენ. ძვირფასი ხელნაწერის მოსართავად მხატვარ-ილუსტრატორს დიდი ნებისყოფა და ოსტატობა სჭირდებოდა, რადგან ხელნაწერი ერთადერთ ეგზემპლარად მზადდებოდა.

მინიატურის ფრაგმენტი

წიგნი გარეკანით იწყება. გარეკანის მიხედვით იოლად მიხვდები, რაზე მოგვითხრობს წიგნი. გარეკანი შეიძლება იყოს მაგარი და რბილი. შეხედავ თუ არა წიგნს, მაშინვე წარმოიდგენ, თუ რაზეა იგი.

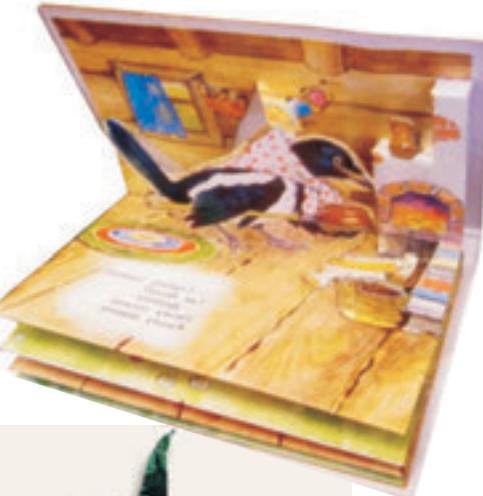
გარეკანზე მუშაობისას მხატვარი სათაურისთვის იტოვებს ადგილს და სხვადასხვა ფორმისა და ფერის შრიფტს არჩევს.

დაიმახსოვრე

ილუსტრაცია – ლათინური სიტყვიდან მომდინარეობს და „თვალსაჩინო გამოსახულებას“ ნიშნავს. ილუსტრაცია ტექსტისთვის შექმნილი ნახატია.
მინიატურა – იტალიური სიტყვიდან მომდინარეობს და ძველ ხელნაწერებში სახვითი ხელოვნების პატარა ზომის ნაწარმოებს ნიშნავს.

პატარა ბავშვებისთვის წიგნ-სათამაშოებს აკეთებენ, რომლებიც პირდაპირ ჯადოსნურია! ეს დასაკეცი წიგნები, სქელი და მაგარი ფურცლებით, მათთვისაა განკუთვნილი, ვინც ჯერ კითხვა არ იცის, მაგრამ წიგნის დათვალიერება კი აინტერესებს.

სახელმძღვანელოზე ან ზღაპრების წიგნზე მუშაობისას მხატვარი ცდილობს, ერთი შეხედვისთანავე გასაგები გახადოს, რის შესახებ მოგვითხრობს წიგნი. სასკოლო სახელმძღვანელოების ილუსტრაციები მარტივი და თვალსაჩინოა. ეს იმისთვის კეთდება, რომ მოსწავლემ ადვილად გაიგოს და აითვისოს სასწავლო მასალა. აი, ზღაპრებს კი უჩვეულო ასოები და ფერადოვანი ილუსტრაციები შეეფერება.

გუაში, ფერადი ავტოკალმები, ფლომასტერები, ფერადი ქაღალდი, მუყაო, წებო

აირჩიე ზღაპარი და შეეცადე, მისთვის ილუსტრაცია შექმნა. შეგიძლია, წიგნის უჩვეულო ფორმა მოიგონო. არ დაგავიწყდეს, რომ ყველა წიგნი გარეკანით იწყება.

- დაათვალიერე შენი წიგნები. რომელი ილუსტრაციები მოგწონს ყველაზე მეტად? დაიმახსოვრე იმ მხატვრების სახელები, ვინც ამ წიგნების ილუსტრაციები შექმნა.

22

აზერბაიჯანელი მხატვრები

ნაჯაფგულუ აბდულრაჟიმ ოლლუ ისმაილოვი
(1923-1990)

ნაჯაფგულუ ისმაილოვი ფერმწერი, კარიკატურისტი და ილუსტრაციების დიდოსტატია. ის სატირული ჟურნალის, „ზღარბის“, მთავარი მხატვარი იყო. ნიჭიერი კარიკატურისტი ბევრს ხატავდა სატირული ჟურნალების „ზღარბისა“ და „ნიანგისათვისას“.

აზერბაიჯანში ისმაილოვის მიერ შექმნილი კარიკატურების რამდენიმე ალბომია გამოცემული.

აზერბაიჯანის ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმში მხატვრის ისეთი ნაწარმოებებია დაცული, როგორებიცაა „უზეირ ჰაჯიბეილის პორტრეტი“, „მხატვარი-რეალისტი“, „აშულის პორტრეტი“, „ნატიურმორტი ჩაიდნით“, „ნავთობის პეიზაჟი“.

„უზეირ ჰაჯიბეილის პორტრეტი“

„მხატვარი-რეალისტი“

„პეგი“

- რა არის კარიკატურა?
- რომელ ჟანრში ქმნიდა თავის ნამუშევრებს ნ. ისმაილოვი?
- რა თავისებურებებს ხედავ მხატვრის შემოქმედებაში?
- გაიხსენე სახვითი ხელოვნების უანრები.

დაიმახსოვრე

კარიკატურა – ადამიანის ან რაიმე მოვლენის იუმორისტული გამოსახვა.

მირალი მირაბდულა ოლლუ მირგასიმოვი (1924-2003)

ცნობილმა აზერბაიჯანელმა მოქანდაკემ შემოქმედებითი მოღვაწეობა ჯერ კიდევ სტუდენტურ წლებში დაიწყო. მისმა ნამუშევრებმა: „ბიჭის პორტრეტი“, „გოგონას პორტრეტი“, „მ. ა. საბირის პორტრეტი“, „ფრონტიდან დაბრუნება“, თავიანთი გულწრფელობით რესპუბლიკურ გამოფენებზე დამთვალიერებელთა ყურადღება დაიმსახურა.

უმაღლესი სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ მ. მირგასიმოვმა მუშაობა პორტრეტის ჟანრში განაგრძო. მისი „გოგონას პორტრეტი“ ვარშავის საერთაშორისო ფესტივალზე მესამე პრემიით დაჯილდოვდა.

ცნობილი დრამატურგის, ჯაფარ ჯაბარლის, ძეგლი ჩვენი დედაქალაქის ცენტრში და დიდი სატირიკოსის, ჯალილ მამედკულიზადეს, ძეგლი ნახიჩევანში ოსტატის სახელგანთქმულ ნამუშევრებად ითვლება.

↑ „ოფიცერი“ (ესკიზი)

↑ „გოგონას პორტრეტი“

ცნობილი დრამატურგის,
ჯაფარ ჯაბარლის ძეგლი

მოიძიე და წარმოადგინე
დამატებითი ინფორმაცია
ამ მხატვრების
შემოქმედების შესახებ.

- რომელ უანრს ანიჭებდა
მ. მირგასიმოვი უპირატესობას?

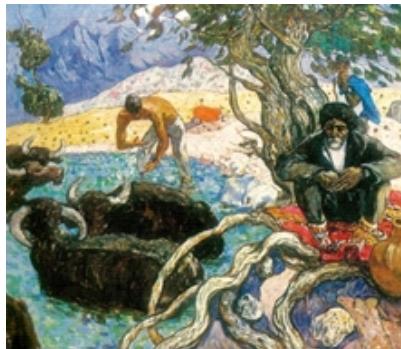
შეაძლოა შეი თავი

1. რომელი ნახატია გუაშით შესრულებული და რომელი – აკვარელით? ახსენი, რა განსხვავებაა მათ შორის.

2. დაასახელე გრაფიკული ნაწარმოებების ავტორები. გამოთქვი მოსაზრება ამ ნახატების შესახებ.

1. ელიურან ავალოვი, „შუშა, გევჰარ აღას მეჩეთის ზედა მინარეთი“.
2. ხალიდე საფაროვა, „ჩემი მხარე“. 3. ალთაი გაჯიევი, „გაზაფხულის სიმღერა“.

1

2

3

3. გვიამბე დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების შესახებ.

შებეკე

მოზაიკა

ვიტრაჟი

ხეზე კვეთა

4. ამოიცანი და დაასახელე ნაჯაფგულუ ისმაილოვისა და მირალი მირგასიმოვის ნახატები. გვიამბე, სახვითი ხელოვნების რომელ სახეობასა და უანრს მიეკუთვნება ისინი.

1

2

3

4

6 ელოვნობა ჩვენს ქალაქში

როცა ქალაქში დადიხარ, სრულიად
სხვადასხვანაირ შენობებს, აუზურულ
ღობებებს, ლამპიონებს, მანქანებსა და
უამრავ სხვა რამეს ხედავ.
ეს ყველაფერი ერთად ქალაქის სახეს,
მის განუმეორებელ იერს ქმნის.
ყოველივე ამის შემქმნაში კი მხატვარს
შეუცვლელი როლი აქვს.

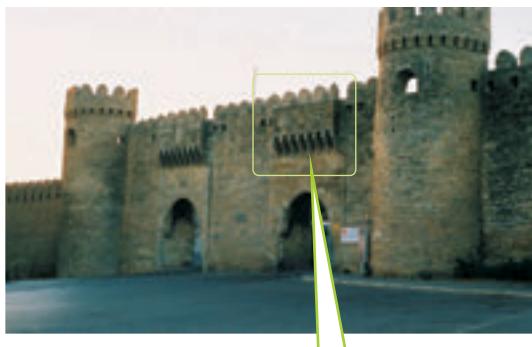
23

არქიტექტურული ძეგლები

ჩვენი ქალაქის ნაგებობებს შორის ბევრია ისეთი, რომელიც **არქიტექტურული ძეგლს** წარმოადგენს. თითოეულ მათგანს თავისი ისტორია და ლეგენდა აქვს. არქიტექტურული ძეგლები უბრალოდ ნაგებობები კი არა, ჩვენი ისტორიული წარსულის ამსახველი და ჩვენი ქალაქის მშვენებაა.

გაეცანი შირვანშაჰების სასახლეს. ჩვენი ქალაქის სიამაყე, იჩერიშეჰერის გალავანი, სასახლეს ყველა მხრიდან გარს აკრავს. შირვანშაჰების სასახლე ზღაპრულ ციხესიმაგრეს ჰგავს.

ციხესიმაგრის კარიბჭე

შეაგროვე ინფორმაცია იმ ფიგურების
შესახებ, რომლებიც გამოსახულია
ციხესიმაგრის კარიბჭეზე.

ცხოველების გამოსახულება ციხესიმაგრის
კედლებზე (ფრაგმენტი)

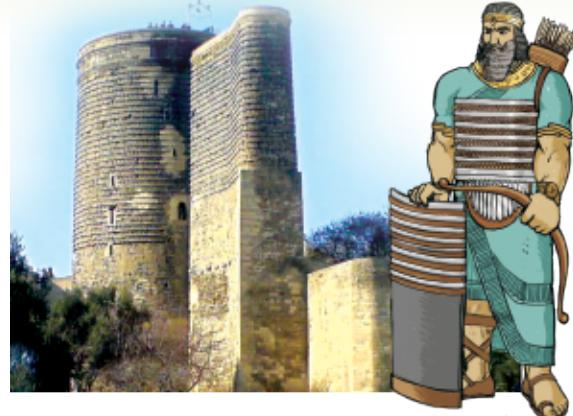
სასახლის კედლებზე გამოსახული მოხატულობა იმდროინდელ დიდებულთა
ტანსაცმელზეც შეგვიძლია ვიხილოთ.

შირვანშაჰების
სასახლე

ლეგენდარული ქალწულის კოშკი სხვა ნაგებობებისგან თავისი უჩვეულო ფორმით გამოირჩევა და დედაქალაქის სიმბოლოდაა მიჩნეული. არანაირი ქარი მისთვის საფრთხეს არ წარმოადგენს. ქალწულის კოშკი მყარად დგას ზღვის ნაპირზე. სარტყლისებრი შვერილები, რომლებიც კოშკის ზედა ნაწილს ამშვენებს, ძლევამოსილი მეომრის აბჯარს მოგვაგონებს.

ქალწულის კოშკი

აზერბაიჯანის ფილარმონიის შენობის ოქროს კოშკები სამეფო გვირგვინს ჰგავს. თეთრისა და ოქროსფრის შეხამება ხაზს უსვამს ნაგებობის სილამაზესა და სინატიფეს.

აზერბაიჯანის სახელმწიფო ფილარმონია

გუაში, ფლომასტერები, პასტელის ცარცუები, თეთრი და ფერადი ფურცლები, ქალალდის ან პლასტმასის ყუთები, წებო.

მოიფიქრე და ააწყვე ახალი
არქიტექტურული ნაგებობა.

აწყობისას გამოიყენე სხვადასხვა მასალა
და ნაკეთობა გააფერადე.

- რა არქიტექტურული ძეგლებია იქ, სადაც შენ ცხოვრობ?
- რა ფორმების დანახვა შეიძლება ამ ნაგებობებში?

24

მხატვარი და თეატრი

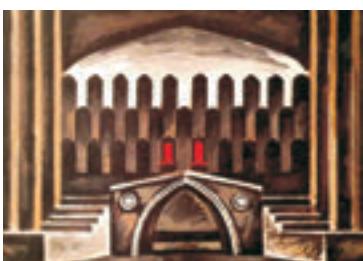
ვინც თეატრში ყოფილა, მას არასოდეს დავიწყდება ის ჯადოსნური და იდუ-მალი შეგრძნება, რომელიც გეუფლება მაშინ, როცა დარბაზში სინათლე ქრება, ფარდა იხსნება და სინათლის სხივებეშ სპექტაკლის გმირებს ხედავ. იწყება რაღაც სრულიად სხვა, არაჩვეულებრივი „ცხოვ-რება“. ყველაფერი, რაც სცენაზე ხდება, თან გამონაგონია და თან სიმართლე, თეატრი ხომ თამაშისა და ფანტაზიის სამეფოა, სასწაულების არაჩვეულებრივი სამყარო.

ქოროლლუ

გაეცანი

ტ. სალახოვი ესკიზები ოპერისთვის „ქოროლლუ“

„ჰასან ხანის სასახლე“
(დეკორაციის ესკიზი)

მცველები (სასცენო სახეებისა
და ტანსაცმლის ესკიზი)

ქოროლლუს თანამებრძოლები
(სასცენო სახეებისა და
ტანისამოსის ესკიზი)

ყველაფერი, რასაც სცენაზე ვხედავთ – გმირების ტანისამოსი, მათი გარემომ-ცველი საგნები თუ მმართველის სასახლე – დახატული ან აწყობილი დეკო-რაციებია. გმირები სცენაზე ასე ბუნებრივად რომ გამოიყურებიან, მხატვრის დიდი დამსახურებაა. ის ქმნის დეკორაციებს და ხატავს კოსტიუმების ესკიზებს. ნამდვილი დეკორაციების დამზადებამდე მხატვარი ჯერ მათ პატარა ზომის ნიმუშებს ამზადებს – ხატავს, აწებებს, ძერნავს. იგი თავის პატარა თეატრს ქმნის მაგიდაზე, რომელსაც მაკეტი ეწოდება.

ამ ჯადოსნურ სამყაროში ბავშვებიც არ დავიწყებიათ. მათთვის თოჯინების თეატრი არსებობს. აქ მსახიობები თოჯინებია, თან – არაჩვეულებრივი თოჯინები: მათ შეუძლიათ სიარული, ლაპარაკი, ტირილი, სიცილი.

დაიმახსოვრე

მაკეტი ფრანგული სიტყვაა და ნიშნავს „ობიექტების მოდელს შემცირებული მასშტაბით“.

გინახავს თოჯინები, რომლებსაც მათი სხეულის სხვადასხვა ნაწილზე მიმაგრებული ძაფებით ამოძრავებენ? მათ **მარიონეტებს** უწოდებენ.

არსებობს თოჯინები, რომლებიც ხელზე იცმება. მათ **თოჯინა-ხელთათმანებს** უწოდებენ. თოჯინა-ხელთათმანებს ერთი ადამიანი მართავს. მეთოჯინე-მხატვრის პროფესია ჯადოქრობას ჰგავს. იგი სხვადასხვა ხასიათის თოჯინებს ქმნის, ყველაზე უბრალო მასალებს – ქალალდებს, ნაჭრებს, ღილებს, ბუმბულებს – დიდებულ მორთულობად აქცევს.

ოსტატის რჩევები

სახეები და მასალები, რომლებისგანაც თოჯინებს ამზადებენ, სხვადასხვაგვარია, მაგრამ მათი „გაცოცხლების“ ხერხები ერთნაირია.

პაკეტისგან
დამზადებული
პერსონაჟი

ქალალდისა და
ძაფებისგან
დამზადებული პერსონაჟი

ხელზე დახატული სახეები

გუაში, ფლომასტერი, ფერადი ქალალდი, მუყაო, წებო

შექმენი კოსტიუმების
ესკიზები შენი თეატრისთვის,
მაგალითად, შენი საყვარელი
ზღაპრის გმირისთვის.

ნიმუშები

- რაში სჭირდება სპექტაკლს დეკორაციები?

25

ჩვენი ძურების მორთულობა – ლამპიონები

როცა ბინდდება, ქუჩებში ლამპიონები ინთება. როგორც ერთგული დარაჯები, ისე დგანან ისინი ქალაქის ქუჩებსა და მოედნებზე. დღისით, როცა ქალაქში სიცოცხლე ჩქეფს, ისინი „ისვენებენ“, სალამოს კი ისევ იწყება მათი „სამუშაო“. ყურადღებით დაათვალიერეთ ლამპიონები. თითოეული მათგანი თავისი განსაკუთრებული ფორმითა და კოხტა „სამოსით“ გამოირჩევა. ეს არცაა გასაკვირი, მათ შექმნაზე ხომ მხატვრები მუშაობდნენ.

ერთი ლამპიონი პატარა ყვავილს ჰგავს, მიწისკენ თავი რომ დაუხრია; მეორე – წვეთს, მესამე კი ამაყად დგას კვარცხლბეკზე და სამოვარს მოგვაგონებს.

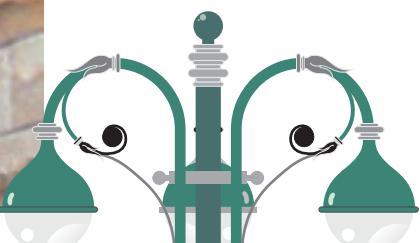
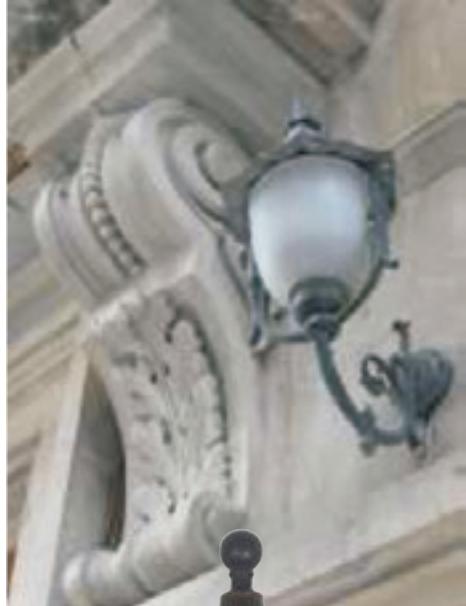
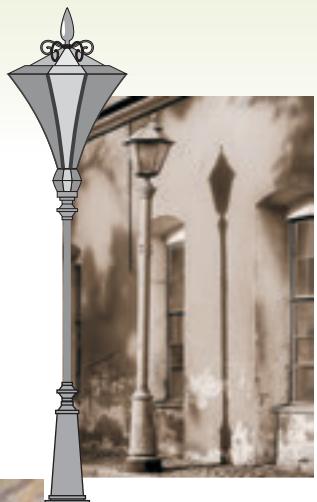

ლამის ქალაქში
ლამპიონების
ცივი ნათება
ზღაპრული
გემის
ჩირალდნების
ციმციმს ჰგავს.

ლამპიონებსაც აქვს საკუთარი სახე. ამის განსაზღვრა
ძალიან ადვილია: ბევრი ლამპიონი მცენარის ფორმებს,
ვარსკვლავებს ან რომელიმე გეომეტრიულ ფიგურას მოგ-
ვაგონებს.

არსებობს ისეთი ლამპიონებიც, რომელთა კედელზე და-
კიდება შეიძლება. ლამპიონები, რომლებიც გვინათებენ
გზებს, ხიდებს, პარკებსა და მოედნებს, ამავე დროს
ხელოვნების ნამდვილ ნიმუშებს წარმოადგენს.

ფერადი ფანქრები, ფლომასტერები, პასტელის ცარცები

მოიგონე და დახატე ლამპიონების ახალი ფორმები.
მიაქციე ყურადღება მათ ფორმასა და კონსტრუქციას.

- რა შეიძლება ითქვას ლამპიონების ფორმისა და კონსტრუქციის შესახებ?

26

ქართული ძეგლებისა და პარკებში

გრაფიკისა და ფერწერისგან განსხვავებით, ქანდაკება (სკულპტურა) მოცულობითი გამოსახულებაა, რომელიც რეალურ სივრცეში არსებობს. მოქანდაკებისხვადასხვა მასალაზე მუშაობენ: თიხაზე, ხეზე, გრანიტზე, მარმარილოზე, ბრინჯაოზე. ძეგლები, დეკორატიული ქანდაკებანი ბალებსა და პარკებში, მემორიალური ანსამბლები მონუმენტურ სკულპტურას მიეკუთვნება.

ქანდაკება-ძეგლი, ჩვეულებრივ, შემაღლებაზე, კვარცხლბეკზე დგას. კვარცხლბეკს იგივე დანიშნულება აქვს, რაც ჩარჩოს ნახატისთვის. იგი გამოსახულებას გარემომცველი ობიექტებისგან გამოყოფს.

დიდი აზერბაიჯანელი პოეტის,
ნიზამი განჯელის, ძეგლი.

ძეგლის ავტორია
აზერბაიჯანის სახალხო
მხატვარი ფუად
აბდურაჰმანოვი.

დაიმახსოვრე

ძეგლი – ხელოვნების
ნაწარმოები, რომელიც
ხსოვნის უკვდავ-
საყოფადაა შექმნილი.

მონუმენტურობა
(ლათინურიდან) –
„დიდებულ პლასტიკურ
ფორმაში გამოხატული“

კვარცხლბეკი – დასა-
დგომი, საფუძველი

- სკულპტურა ყველა
მხრიდან უნდა
დაათვალიერო, თუნდაც
ის პატარა ზომის იყოს.

ქანდაკება

კვარცხლბეკი

კვარცხლბეკის
მორთულობა

დაათვალიერე კვარცხლბეკის ნიმუშები და გამოძერწე ერთ-ერთი მათგანი.

პარკის სკულპტურა ხელოვნების გამორჩეული სახეობაა. ამ ქანდაკებების შესაქმნელად სხვადასხვა მასალა გამოიყენება, მაგალითად, ხე. ხეები და ბუჩქები, რომლებიც ქანდაკებას გარს აკრავს, ამ მასალასთან ძალიან ახლოსაა. მეტალის ქანდაკებები კი ლაპლაპებს და გარემომცველ ბუნებას ირეკლავს.

პლასტილინი ან თიხა

გამოძერწე ძეგლი და კვარცხლბეკზე შემოდგი.

- რითი განსხვავდება ქანდაკება ფერწერისგან?
- რითი გამოირჩევა პარკისა და ქუჩის სკულპტურა?

27

პარკი, სკვერი, ბულვარი

წარმოუდგენელია ქალაქი პარკების, სკვერებისა და ბულვარების გარეშე. ისინი ქალაქში მწვანე კუნძულებივთაა. აქ, როგორც ტყეში, ბიბინებს ბალახი, იზრდება ხეები, გალობენ ჩიტები. ოღონდ ეს ყველაფერი სხვანაირადაა მოწყობილი.

პარკში შეგიძლიათ იხილოთ ოქროსფერი ქვიშით დაფარული ბილიკები, უჩვეულო ფორმის გაზონები და ყვავილნარი. აქ ხეებს უცნაური, მრგვალი თუ პირამიდის ფორმის „ვარცხნილობა“ აქვთ, ირგვლივ უამრავი შადრევანი და ქანდაკებაა. ეს ყველაფერი ადამიანმა შექმნა, მან თითქოს დაიმორჩილა ბუნება, ამიტომ პარკებს ხშირად „მწვანე მშენებლობებსაც“ უწოდებენ.

პარკებს მართლაც აგებენ, ქმნიან. პარკის შექმნისას ყველაფერი საგულდაგულოდაა მოსაფიქრებელი: როგორი იქნება პარკი, სად უნდა განთავსდეს მასში ბილიკები, გრძელი სკამები, შადრევნები, ქანდაკებები და როგორი ფორმის უნდა იყოს ისინი. ყოველ პარკს თავისი დანიშნულება და სახე აქვს.

ხეებისა და ბუჩქების დეკორატიული ფორმები.

შადრევნების მოედანი (ფრაგმენტი)

ჩვენი ქალაქის ყველაზე დიდი პარკი ზღვისპირა პარკი-ბულვარია. აქ მოქალაქეებისთვის დასასვენებელი ადგილებია მოწყობილი, ბავშვებისთვის კი – სხვადასხვაგვარი ატრაქციონები.

ზღვისპირა ბულვარი (ფრაგმენტი)

აი, საბავშვო პარკში კი ყველაფერი სხვანაირადაა. აქ ყოველთვის მხიარულება და ხალისი სუფევს. ამაში ბავშვების ნახატების დათვალიერებისას დარწმუნდებით.

გუაში, პასტელის ცარცები

დახატე პარკი ისე, როგორც შენ წარმოგიდგენია. ეს შეიძლება იყოს ზღაპრული გმირების პარკი, ზოოპარკი ან ატრაქციონების პარკი. იმისათვის, რომ ნახატი საინტერესო გამოგივიდეს, არ დაგავიწყდეს პარკის ელემენტების დახატვა.

გასართობი პარკი. მოსწავლეების მიერ გუაშით შესრულებული ნახატები.

რა მნიშვნელობა აქვს ქალაქისთვის პარკს, სკვერს, ბულვარს?
რისთვის კრეჭენ გაზონებს?

28

მუზეუმები

მხატვრები ყველა დროში ქმნიდნენ ხელოვნების მშვენიერ ნაწარმოებებს. მათ შორის საუკეთესონი განსაკუთრებულ ადგილებში ინახება, სადაც ადამიანები საგანგებოდ მათ დასათვალიერებლად მიდიან. ეს არის **მუზეუმები**.

მუზეუმები სხვადასხვანაირი არსებობს. ყველაზე მეტი ჩვენს ქვეყანაში მხარეთმცოდნეობის მუზეუმია. იქ შეიძლება ნახო, თუ როგორ ცხოვრობდნენ ადამიანები ძველად, ჩვენამდე დიდი ხნით ადრე: როგორი სახლები ჰქონდათ, როგორ იცვამდნენ, რა ნივთებს იყენებდნენ.

გარდა ამისა, არსებობს სათამაშოების, მანქანების, ხალიჩების, ჭურჭლისა და ქუჩის ლამპიონების მუზეუმებიც კი.

ჩვენი ქვეყნის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი მუზეუმია აზერბაიჯანის ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი. აქ ინახება ხელოვნების ნაწარმოებების არაჩვეულებრივი კოლექცია, უნიკალური ხალიჩები, საიუველირო სამკაულები და სხვა ექსპონატები.

აზერბაიჯანის ხელოვნების
სახელმწიფო მუზეუმი

მხატვარი მუზეუმშიც მუშაობს. იგი **ექსპოზიციას** ქმნის, ანუ განათავსებს **ექსპონატებს** ისე, რომ სტუმრებისთვის უფრო იოლი და საინტერესო იყოს მათი დათვალიერება. მხატვრის გარეშე მუზეუმი, უბრალოდ, ნივთების საცავად იქცეოდა. მხატვარ-რესტავრატორები კი თვალყურს აღევნებენ იმას, რომ ექსპონატებმა თავდაპირველი სახე შეინარჩუნოს.

ექსპოზიცია (ფრაგმენტი)

მუზეუმში შესვლისას არაჩვეულებრივ სამყაროში ხვდები, სადაც ეცნობი გა-
მოჩენილი მხატვრებისა და მოქანდაკეების ნაწარმოებებს. აქ ყოველთვის სიჩუ-
მე და სიმშვიდე სუფევს. ყოველ ექსპონატს თავისი ადგილი აქვს მიჩენილი.

მუზეუმის დარბაზები (ფრაგმენტი)

დაიმახსოვრე

მუზეუმი – ადგილი, სადაც ისტორიული, მატერიალური და სულიერი ფასეულობები ინახება.

ექსპონატი – საგანი, რომელიც მუზეუმში დასათვალიერებლადაა გამოფენილი.

ექსპოზიცია – ექსპონატების გარკვეული თანამიმდევრობით განთავსება.

მუზეუმების დამთვალიერებლები ეცნობიან ადამიანის საუკეთესო ქმნილებებს, ახალ და საინტერესო ცნობებს და შინაგანად მდიდრდებიან.

ყველა, ვინც ხელოვნების სამყაროს ეცნობა, მუზეუმიდან აღფრთოვანების შეგრძნებითა და არაჩვეულებრივი შთაბეჭდილებებით მიღის.

შენს სახლშიც შეგიძლია მოაწყო პატარა მუზეუმი – მისალოცების, სათამაშო მანქანების ან თოჯინების კოლექცია. თუ გამოყოფ მათთვის შესაფერის კუთხეს ან თაროს, მოიფიქრებ, როგორ განალაგო ისინი, რომ საინტერესო იყოს მათი დათვალიერება და მეგობრებისთვის ჩვენება, მშვენიერი მუზეუმი გამოგივა.

შეაგროვე დამატებითი ინფორმაცია მუზეუმების შესახებ.

- აზერბაიჯანისა და მსოფლიოს რომელი მუზეუმები იცი?
- როგორ იქმნება მუზეუმი? რა მიზნით იქმნება ის?

შეაძლოა შეი თავი

1. ჩამოთვალე არქიტექტურული ძეგლების სახელები. გვიამბე ყველაფერი, რაც იცი მათ შესახებ.

2. ისაუბრე ლამპიონების ფორმების შესახებ.

3. ისაუბრე მონუმენტური ძეგლების შესახებ.

სკულპტურა

ძეგლი

დეკორატიული ქანდაკება

4. რითი განსხვავდება ერთმანეთისგან პარკი, სკვერი და ბულვარი?

5. განმარტე, რა განსხვავებაა ექსპონატსა და ექსპოზიციას შორის.

Təsviri incəsənət – 3
*Ümumtəhsil məktəblərinin 3-cü sınıf üçün
“Təsviri incəsənət” fənni üzrə dərslik
Gürcü dilində*

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər: **Yegane Qələndar qızı Cəlilova
Kəmalə Əhməd qızı Cəfərzadə**

Tərcüməçi	T.Adorneli
Redaktoru	L.Bakradze
Bədii redaktoru	T.Məlikov
Texniki redaktoru	Z.İsayev
Dizayneri	Y.Sikarişvili
Rəssamları	M.Hüseynov, E.Məmmədov
Korrektoru	L.Umikaşvili

Dərsliyin gürcü dilində nəşri "Deogene" nəşriyyatı ilə birgə həyata keçirilmişdir.

*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
05.07.2010-cu il tarixli 973 №-li əmri ilə
təsdiq olunmuşdur.*

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi – 2016

Kağız formatı: 57 × 82¹/₈. Fiziki çap vərəqi: 8. Səhifə sayı 64.
Tirajı: 200. Pulsuz.

“Şərq-Qərb” ASC-nin mətbəəsində çap olunmuşdur.

Pulsuz

Əziz məktəbli !

Bu dərslik sənə Azərbaycan dövləti tərəfindən bir dərs ilində istifadə üçün verilir. O, dərs ili müddətində nəzərdə tutulmuş bilikləri qazanmaq üçün sənə etibarlı dost və yardımçı olacaq.

İnanırıq ki, sən də bu dərsliyə məhəbbətlə yanaşacaq, onu zədələnmələrdən qoruyacaq, təmiz və səliqəli saxlayacaqsan ki, növbəti dərs ilində digər məktəbli yoldaşın ondan sənin kimi rahat istifadə edə bilsin.

Sənə təhsildə uğurlar arzulayırıq!